

PROTOCOLULU

Adunarei generale a IV-a a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tienuta la Hategu in anulu 1864, sub presidiulu Reverendiss. D. Vice-presiedinte alu Asociatiunei Timoteiu Cipariu.

S a b i u
in Tipografi'a diecesana.
1864.

Siedinti'a I.

Din $\frac{20 \text{ Iuliu}}{1 \text{ Aug.}}$

Dupa savârsirea S. Liturgii impreunate cu chiamarea S. spiritu in baserecile romane locale de ambele rituri, membrii Asociatiunei adunandu-se in baseric'a gr. or. destinata pentru tienera siedintieloru, la propunerea Reverendiss. D. Archimandritu Popasu, trimitu dein senulu loru o deputatiune de 6 spre a invitá la siedinti'a pre D. Vice presiedinte, carele intrandu intre numeroase aclamatiuni de „se traiesca“ si ocupandu loculu presidiului, deschide siedinti'a la 10 $\frac{1}{2}$ ore prein o cuventare plena de spiritu si acomodata impregiurariloru de facia, care cuventare se aclude

A. la protocolu sub lit. **A.**

1. Dupa deschiderea siedintiei ia cuventu Dlu jude primariu si locotenente pensionatu N. Baiasia si ia cuvente caldurose beneventeza adunarea, si-exprima bucuri'a concetatienuloru sei pentru place-rea, ce li s'au facutu alegunduse opidulu Hatiegu

de locu alu adunantie presentee. La fine inchiaindu cu unu se traiesca **M a i e s t a t e a S a i m p. p a t r i ' a s i n a t i u n e a.**

Membrii adunantiei radicanduse primescu cu entusiasm u aceste aclamatiuni patriotice.

Cuventarea aceast'a se aclude la **pro-B.** tocolu sub liter'a **B.**

2. Presidiulu propune alegerea de doui notari ad hoc si adunanti'a si-alege pre aceia in persoanele profesoriloru: **Dr. I. Mesiot'a si I. Popescu,** carii si ocupa locul destinatu.

3. Presidiulu provoca pre **D. Secretariu secundariu alu Asociatiunei,** ca amesuratu programei satorite de **Comitetulu Asoc.** in siedinti'a sa din 7 Iuniu 1864, se cetesca raportulu despre activitatea **Comitetului** in decursulu anului acestuia. Sub decurgerea cetirei raportului veniendu la cunoscianti'a adunantiei dispusetiunea facuta de **Escelenti'a Sa D. Presiedinte alu Asociatiunei** de a se tipari gratis actele Asociatiunei in tipografi'a diecesana, precum si ca **D. Vice-presiedinte alu Asociatiunei** s'au facutu membru fundatoru, asemenea colectele facute in favorulu Asociatiunei de **Dlu comite Ladai** si **D. Vice-Comite Siulutu** — se primescu cu vie aclama-

tiuni de: se traiesca. Raportulu acest'a, se
C. alatura la protocolu sub lit. **C.** si se ia de
 adunantia la cunoscientia.

4. Secretariulu cetesce dupa acest'a
 consemnarea membriloru Asociatiunei intrati
 in anulu acest'a, carea consemnare se aclude
D. sub **D.**

In legatura cu acest'a cetesce adres'a de
 multiamita scrisa in limb'a romana dein partea Es-
 selentiei Sale Dlui Cancelariu Conte Nadásdy pen-
 tru denumirea de membru onorariu alu acestei A-
 sociatiunei.

Asemenea se cetesce si adres'a de multia-
 mita scrisa in limb'a romana dein partea Dlui Prof. a
 Academiei dein Sabiiu Dr. S e n t z , totu pentru denu-
 mirea de membru onorariu alu Asociatiunei.

In fine se mai cetesce inca o adresa de mul-
 tiamita, scrisa in limb'a germana si prezentata
 de P. Protosingelu Popea, dein partea Dlui Cons.
 de locutiintia C. S c h u l e r, care alatura si o tra-
 ducere in german'a a poesiei cunoscute: „limb'a“
 (de Sionu) spre apretuire dein partea Asociatiunei.

Tote acestea le primesce adunanti'a spre pla-
 cut'a cunoscientia.

6. Secretariulu Asociatiunei aduce mai de-
 parte la cunoscienti'a adunantiei, ca in urm'a con-
 cursului scrisu dein partea Comitetului in 1863

pentru doi romani, cari voru prasi mai multi fragari, s'au infacisiatu cá concurenti D. Victoru Puposiu dein Alb'a Iuli'a si scol'a nationale gr. resariteana din Erdö St. György.

Adunanti'a in consonantia cu conclusulu adunarei generale dein anulu trecutú de sub nr. 26. transpune aceste concurse Comitetuluj spre final'a decisiunú.

6. In absentia Cassieriului Asociatiunei, Secretariulu cetesce raportulu acelaia despre starea presente a cassei Asociatiunei, care luandu-se asemenea spre scientia se aclude **E.** sub' lit. **E.** si la propunerea P. Boiu adunanti'a esprima multamita publica tuturorú functionariloru pentru activitatea dezvoltata prein vii aclamatiuni de „se traiesca.“

7. Presidiulu amesuratu programei afaceriloru adunarei acesteia, propune alegerea unei comisiuni de 5. membrii, spre a esamina scotelele Cassieriului si a reportá despre acelea in siedinti'a urmatoria.

De membrii ai acestei comisiuni se alegu si se primescu de adunantia : D. senatoru I. Balomiri, D. presedinte alu comisiunei de desdaunare I. Moldovanu, D. Prot. I. Papiu, D. Canonicu A. Vestemlanu si D. Prof. Dr. Glodariu.

8. Totu in intielesulu programei, presidiulu propune mai departe alegerea, unei comisiuni de

3 inși spre a conscrie amesuratu §-lui 6. dein statute, membrii noi ai Asociatiunei, a iacasă tacesele si a le transpune Casieriului.

De membrii ai acestei comisiuni se alegu si se primescu de adunantia: D. senatoru C. Apostolu, D. N. Baiasiu jude primariu alu opidului Hatiegu si D. cancelistu comitatensu L. Monteanu.

9. Presidiulu propune mai incolo dupa programa, alegerea unei comisiuni de 5. cu însărcinarea de a elaboră pana la siedinti'a urmatoria unu preliminaru in consunantia cu punctele f, g, si h dein §. 23. alu statuteloru, despre speșele anulai viitoriu.

De membrii ai acestei comisiuni se alegu si primescu de adunantia: D. Viqariu Petru Popu, D. consilariu Dr. Vasiciu, D. Pratosingelu N. Popa D. Prot. I. Ratin si D. Redactoru Bolu.

10. Intru urmarea mai departe a siedintiei, totu in intielesulu programei, presidiulu pune la ordinea dilei cetirea disertatiunei despre „Romanii dein Daci'a aureliana de pre timpul imperatului Aurelianu pana la subjugarea loru prein Turci in seclulu alu 15-ea“ compusa si rostita de D. Secret. I. V. Rusu.

Care disertatiune istorica prea interesante aclusa sub liter'a F. fū ascultata de adunantia cu cea mai mare atentiune si pla-

cere si la incheiere autorulu fà intimpinatu cu vii aclamatiuni de „se traiesca.“

11. Dupa acestea Reverendisimulu D. Protosingelu N. Popea, fiendu afacerile siedintiei de astadi finite, cere cuventu si propune cá pentru insemnatatea cea mare istorica, ce o are looulu Gradiste, vechi'a capitala Ulpi'a - Traiana, membrii adunantiei cu totii deinpreuna se faca astadi la 3. ore dupa prandia o excursiune la mentiunatulu locu.

Adunanti'a primesce cu entusiasmu acést'a propunere.

Dupa ácestea presidiulu la 12^{1/2} ore dechiara siedinti'a de astadi de incheiata, si anuncia tienerea siedintiei urmatorie pre 21 Iuliu 9. ore inainte de amiedi, destinandu cá obiectulu primu de pertractare, amesuratu §. 29. dein statute, alegerea functionariloru si membriloru Comitetului Asociatiunei.

Cu ácestea se incheia protocolulu si se subscie.

T. C i p a r i u m. p.

Vice Presiedinte.

I. V. R u s u m. p.

Secretariulu Asoc.

I. P o p e s c u m. p.

Notariu ad hoc.

Dr. I. M e s i o t ' a m. p.

Notariu ad hoc.

Siedinti'a II.

Din 21. Iuliu
2. Augustu 1864. tienuta sub presidiulu D. V.
presiedinte Can. Timoteiu Cipariu.

Adunanduse membrii adunantiei generale la locul destinat pentru siedintie, se tramite o deputatiune spre a invita pe D. V. presiedinte, care sosindu intre aclamatiuni de „se traiesca“ ocupa presidiulu si deschide siedinti'a la 10¹/₂ ore inainte de prandiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

12. Inainte de a trece la ordinea dilei presidiulu dispune a se ceti protocolulu siedintiei de eri, care cetinduse prein notariulu Popescu, dupa orecare mici observari, se verifica si subscria.

13. La propunerea D. senatoru I. Balomiri, Secretariulu secundariu cetesce membrii presenti la adunarea aceast'a. In legatura cu acestia, se cetescu prein N. Baiasiu si cei nou intrati, presidiulu enuncia numarul tuturor membriloru presenti, care este 60, si adunanti'a dechiara pre cei nou intrati de primiti in sinulu Asociatiunei.

14. Presidiulu pune la 'ordinea dilei cetirea

raportului comisiunei de cinci, însărcinate cu cenzurarea raciotiniului asternutu adunantiei de Casieriu cum si a socoteleloru Cancelariei Asoc. *)

Raportulu se cetesce prein referintele comisiunei Dr. Glodariu, care arata că socotelele s'au portatu cu acuratetia si dupa pucine reflexiuni asupra a unoru positiuni neînsemnate, priminduse de rectificatu, se aduce dein partea adunantiei multiamita atâtu comisiunei cercetatorie, câtu si Dlui Casieriu, aclamandu „se traiesca.“ **)

Cu ocașiunea raportului, Dr. Glodariu revoca in memoria trist'a perdere, ce a suferitu Asociatiunea in a. c. prein moartea demniloru ei membrii: Andreiu Muresianu, Simeonu Barnutiș, și G. Anken. Asemenea face mentinnare si P. Protosingelu N. Popea despre reposatii membrii: Andreiu Vasiciu, N. Petco și Amosu Tordasianu. Adunan-

*) Pentru Cancelari'a Asoc. pre a. 186³/₄ s'a primitu 70. fl. v. a. s'a cheltuitu 58 fl. 69. xr. v. a. a ramasu superplusu de 11. fl. 31. xr. v. a.

Not'a Secretariatului

**) Dupa raportulu Casieriului (sub E) fondulu Asoc. pre tempulu acestei adunari, avea in proprietatea sa sum'a de 20,927. fl. 39. xr.

Not'a Secret-

ti'a petrunsa de jale pentru aceste pörderi dà e-
spresiune publica durerei sale.

15. Presidiulu pune mai incolo la ordine referad'a comisiunei de trei insarcinate cu preliminarea budgetului pentru anulu 186 $\frac{4}{5}$.

Referintele comisiunei acesteia, Z. Boiu desfasurandu mai antaiu principiulu, dupa care a urmatu comisiunea, arata, cà aceea a primitu tote positiunile budgetului anului trecut, afora de stipendiulu pentru stenografia. Cu ocasiunea acést'a se deschide o via de-sbatere, la care iau parte: Dr. Brandusianu, Dr. Hodosiu, A. Francu, Protos. Popea si Dr. Glodariu. In urm'a acestei desbateri se decide, cà dein stipendiulu de 100. fl. dein anulu trecut, se se faca doua de câte 50. fl. pentru doi insi. Pentru spese neprevedute se dà la dispusetiunea Comitetului sum'a de 213. fl. Raportulu asupr'a budgetului se aclude la protocolu sub lit. G.

Totu cu ocasiunea raportului despre budgetu D. presiedinte presentà adunantieii o petitiune a studentului Filimonu Iliu, care cere unu ajutoriu pentru perfectiunarea sa in art'a stenografica. Dup a o mica desbatere, la propunerea referentului Boiu se decide, cà petitiunea acést'a

cu aclusulu seu, se se transpuna Comitetului Asociatiunei spre ulterioare pertractare.

Totu sub decurgerea referadei asupr'a budgetului, Secretariulu secundariu trage atentiunea adunantiei asupr'a tiparirii actelor adunarei generale, in urm'a careia, dupa o discusiune mai indelungata se statoresce principiulu, cá actele se se tiparesca si de aci inainte, si se se indetoreze fia-care membru a le cumperá cu pretiulu otaritu dein partea Comitetului.

Mai departe, totu cu ocasiunea raportului asupr'a budgetului, venindu vorb'a la stipendia, Protopopulu Bercianu propune, cá adunanti'a se creze unu stipendiu si pentru unu teneru, carele ar' voi se studieze tecnic'a. Dupa o desbatere, la carea luara parte: Popea, Balintu, Dr. Hodosiu, se decide, cá candu va veni vacantu vre unulu deintre stipendiele de 300. fl, se se escria concursu de stipendiu pentru unu technicu.

16. Dupa acestea V. presiedintele in numele Comitetului si celor'alalti functiunari ai Asociatiunei, multiamindu pentru increderea, ce li-au dat'o, depune oficiale in manile adunantiei, si o provoca a pasi la alegerea Comitetului si celor'alalti functiunari pre trei ani urmatori, amesuratu § 11. si 29 dein statute. Spre sfarsitul acest'a se suspende siedinti'a

pre $\frac{1}{4}$ de ora pentru mai de aproape conser-
 varea a membrilor. (Vedi: cuventulu de mul-
H. tiunita sub **H.**) Dupa decurgerea acestui re-
 stempu ocupandusi membrii éra locurile, Dr.
 Hodosiu propune, a se aduce multiamita pre-
 siediintelui, V-presiediintelui, membriloru Comi-
 tetului si celor'a lalti functiunari pentru activitatea
 desvoltata in trecutii trei ani dein urma. Totodata
 propune a se rugá aceiasi, cá se primesca fun-
 ctionile sale si pre urmatorii trei ani.

Aceste propuneri adunanti'a, neincuviintiandu
 dimisiunea data in scrisu dein partea Secretariului
 primariu G. Baritiu, le primesce cu unanimitate in-
 tre vii si repetite aclamatiuni de „se traiesca ;“
 cu aceea, cá in locul fostului Cassieriu Ioane
 Brotea, care 'si aratá absolut'a neputentia de a mai
 functiuná, se alege d. capitanu pens. Constantinu
 Stegiaru.

17. In urm'a conclusului precedente, Secreta-
 riulu II, dupace face orecare observatiuni privitore
 la § 23. dein statute, multiamindu adunantieii pentru
 increderea, cu carea l'au onoratu pana acum, 'si
 dá dimisiunea si se roga a se absolvi dela portarea
 acestui postu, aducandu de motive: slabitiunea ve-
 derei, ocupatiunea cu afacerile sale oficiose si im-
 pregiurarea aceea, cá stipendistii dein Sabiiu ai A-
 sociatiunei, nu i-au datu ajutoriulu in lucrurile scrip-

turistice, după cum s'a cerut și așteptat de la ei. De aci se nascouă desbateri, la care luara parte : V-presedintele, Popea și Francu, și în fine Dr. Brandusianu, la acaru propunere se decide, că dimisiunea nu se primesc și i se aplacideza 100 fl. v. a. pentru de aci procură unu scriitoriu stabilu în Cancelaria; sum'a aceast'a se acopere sistanduse stipendiulu de 100. fl. devenitu vacantu.

18. Luanduse mai incolo în consideratiune, că demultiori Comitetulu nu si-a potutu tiené siedițiile lunaris, lipsindu dein cause binecuventate, candu presedintii, candu maioritatea membriloru Comitetului, la propunerea Dlui Hodosiu se decide, că la finea § 30. dein statute se se adauge : „Ear lipsindu atâtu presedintele, câtu și V-presedintele, duce presidiulu celu mai betranu după etate dein membrii presenti ai Comitetului.“ Asemenea se se adauge la § 23. lit. b. „și dein siese membrii suplenti.“ Spre a esoperá înalt'a aprobare a acestoru modificatiuni dein statute se insarcineza Comitetulu. Eară de membrii suplenti ai Comitetului se alegu cu unanimitate : Consiliarulu gubernialu Paulu Dunca, Prot. Ioanu Hannia, prof. I. Popescu, Z. Boiu și N. Cristea, și Gasieriulu dela cass'a provinciale, G. V a i d a.

19. Mai departe aducandu Secretariulu II. la cunoscentia adunantiei, că nu numai scade în mesu-

ra mare numărul membrilor Asociațiunii, și să tacsele anuale incurgă foarte neregulată, propune modificarea §§. 6. și 36 din statute, spre a se lua măsurile de lipsă pentru asigurarea fondului Asociațiunii prin membrii ordinari stabili.

Modificarea acestor a §§ nu se primesce, ci la propunerea Dlui Francu se decide, că Comitetul să denumescă Colectorii după protopopiate, căra Colectorii aceia să se îndatoreze a raporta Comitetului în fiecare an, despre starea membrilor din cercurile lor respective.

20. P. Archimandrita Ioane Popasu tragându atențiunea asupra scopului Asociațiunii observa cu parere de rău, că activitatea acesteia până acum a fost îndreptată mai cu seamă asupra părții filantropice, căra pentru literatură rom. și cultură poporului rom., s'au făcut prea puțin; deci propune, că în privința secțiunilor științifice proiectate în adunarea II. la Brașov, secțiunea filologică să se constituie în Blăși sub presiunea D. V. presiinte Cipariu, cea istorică în Brașov sub presiunea Dlui Directoriu Munteanu, și secțiunea pentru științele naturale în Săbiu sub presiunea Esc. Sale Dnii Episcopu Andrei și Baronn de Șigan cu acela adăuș, că se să provoace bărbații versati în mențiunatele specialități a concura cu trimiterea de elaborate privitorie la sferă respective-

loru sectiuni; eara presiedintii sectiuniloru se raporteze aduantiei generale despre activitatea sectiuniloru.

Propunerea acést'a adunanti'a o primesce cu cea mai via placere, o redica la valoare de conclusu si insarcineza pre Comitetu, cá se o puna in lucrare in prim'a sa siedintia lunaria.

21. La propunerea Consiliariului Dr. P. Vasiciu de a se denumí de membru onorariu alu Asociatiunei, presiedintele dietei trans. G. Groiss, asemenea la propunerea Secretariului I. Rusu, de a se denumí de membru onorariu, rectorulu Universitatii din Iasi Dr. T. Maiorescu, adunanti'a i primesce pe ambii, cu repetite aclamatiuni de „se traiesca.“

22. Presidiulu pune la ordine defigerea locului pentru tienerea adunantie generale a Asociatiunei pre anulu viitoriu. Cu ocasiunea acést'a s'a descoperitu doue pareri, un'a pentru Alb'a-Iuli'a si alt'a pentru Abrudu. Adunanti'a se dechiara cu majoritate pentru Abrudu, defigundu diu'a adunarei pre $15/27$ Augustu 1865.

Cu acestea terminandu-se afacerile adunantie acesteia la patru ore dupa amiedi, presiedele inchide siedinti'a prin o cuventare, in carea multimesce adunantie pentru tactulu si ordinea cea buna pastrata sub decurgerea desbateriloru. La

acést'a respunde d. Vicariu localu P. Popu multiamindu in numele Hatieganiloru adunantiei, pentrucà a onoratu opidulu loru cu tiene-rea adunarei generale dein anulu acest'a, — inchiandu cu „se traiesca Maiestatea Sa; Imperatulu!“ La care adunanti'a respunse cu mare entusiasmu si se disolvà.

Verificarea protocolului acestui se incredintieza unei comisiuni dein sinulu adunantiei, si cu aceea se incheià protocolulu.

Datu cá mai susu.

S'a verificatu: Hatiegu in 3 Augustu 1864.

T. Cipariu m. p.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Vice Presiedinte.

I. V. Rusu m. p.

Secretariulu Asoc.

I. Popescu m. p.

Notariu ad hoc.

Dr. I. Mesiot'a m. p.

Notariu ad hoc.

A.

Stralucita Adunare, prea Onorati Domni!

In absentia Escelentiei Sale prea veneratului presedinte al Asociatiunii noastre, cadiendu acum a dou'a ora asupra-mi sortea de a presiede adunarei generali ai Asociatiunii nu affu cuvente de ajunsu, cu cari semi esprimu sentiemintele anemei, de carile e petrunsa acum mai multu de câtu ori candu de alta data. Tota istoria natiunii noastre, cu tote tristele si ne stersese ei urme, se imbuldiesce in aintea ochiloru anemei noastre, candu ne vene a mente, ca ne aflamu standu pre acelu locu sacru a gloriosiloru nostri parenti, cari sub flamar'a ne-asemenatului principe au ocupatu acestu pamentu clasicu, teatrulu virtutiloru romane, dar' si teatrulu aceloru indelungate suferintie, cari cu braci de fieru au jacutu pre umerii nepotiloru acelor'a. Istoria a fostu lunga, si ca un'a fortuna de multi seculi, cu atatu a fostu mai infioratoria, cu câtu chiaru si urmele acelui trecutu s'au redusu la cea mai depre urma desolatiune, — si cu atatu mai trista, cu câtu noi nece astadi, cu tota glori'a trecutului si cu tota cosolatiunea prezentului, nu ne aflamu in stare, de a scapa celu pucinu de acumu in a-

inte aceste triste ruine si desolate monumente de
 perirea totale a' loru inainte de perirea loru.
 Er' candu va veni tempulu, cá romanulu sesi cer-
 ceteze aceste antanie incunabule sacra, pote fi,
 cá se numai afle nece umbr'a acelu urme sacre
 cá si espatriatul, care dupa multi ani de esi-
 liu revedindu arele si penatii parentesci nu mai
 afla nece macaru cenusi'a acelu are, pre cari siau
 adusu sacrificia, dar' nece macaru cenusi'a, in ca-
 rea s'a prefacutu penatii parentesci. O! panà mai
 sustà vre-un'a ruina, ori câtu se fia ea de trista
 ori câtu de desolata si desolatoria, — inca totu
 mai sustà si un'a fuinta de consolatiune, celu pu-
 cinu, cá se o potemu udá cu lacremele nostre ; —
 er' candu s'a stersu tota urm'a, totu semnulu, ce
 ne revoca scump'a memoria a' aloru nostri, nu re-
 mane locu de câtu desperatiunei. Ferice de noi,
 cari inca nu amu ajunsu panà la acelu gradu de
 nefericire, si cari inca totu mai suntemu in stare
 de a aflá locurile cele sânte ale devotiunei nostre.
 Detorinti'a nostra si a' natiunei va fi de aci in colo,
 cá dupa emanciparea ei dein sierhitutea tempore-
 loru barbare, dupa ce numele românu si limb'a
 lui au inceputu a fi respectate dupa cuvenienti'a loru,
 dupa ce consolidandu-se fundamentulu esistentiei
 nostre politice va se se consolideze si fundamen-
 tulu bunei stari natiunali, cu totii se lucrâmu in-

tru acolo, că scopulu chiaru alu acestei Asociațiuni, literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, se se faca adevèru, er' nu numai litera morta.

Scopulu meu nu pote fi aici, că pre largu se esplicu si se espuniu, ce ar' fi de facutu spre inaintarea literaturii romane, cu atâtu mai pucinu se arātu, că in ce stă cultur'a adevèrata a' unui poporu, si cari suntu midilocene spre atingerea acestei culture. Eu presupuniu bucuros, că celu pucinu atât'a am ajunsu, câtu aste întrebatiuni nu mai au lipsa de comentariu si de esplicatiuni. Inse totu de un'a data suntemu contrinsi a constatá, cumu că in respectulu literaturii, alesu in patri'a nostra, atâtu de pucinu se lucra, câtu s'aru paré, că seau nu întielegemu, in ce ar' stá acestu scopu inaltu, seau amu fi cu totulu neconvinsi despre inaltímea acestui scopu.

Adevèratu, că cestiunile politice mai bene de unu anu in coce, ne au sorbitu tote poterile natiionali, asia câtu pre pucinu tempu ne a remasu spre a ne mai poté ocupá si cu lucrari literarie, mai alesu deca cugetámu, că acesta preocupatiune cu cestiuni politice nu e restrinsa numai la celi, ce au de a se ocupá cu ea dein deregatoria, ci la totu publiculu romanescu e intensa cu cea mai mare încordatiune.

De acea Domailoru miei, desi asta impre-

giurare e forte neplacuta preste totu, er' mai alesu cu respectu la Asociatiunea noastra, de acca inse, io unu nu aflu destula cauza de desperatu, dupa cumu sum convinsu, ca incetandu incordatiunea politica, seau celu pucinu mai micsiorandu-se, de aeî in colo si interesulu pentru literatura se va intramá cu mai multa vigore, si ca, ceea ce in alte impregiurari prea lesne s'ar' poté judeca de apatia si nepasare literaria, in impregurarile de acumu nu este alt'a, de catu un'a neajungere necongiurabile de una canu data, dar' incongiurabile subtu alte impregiurari.

De alta parte, deca in respectulu literariu nu potemu se fimu multiamiti cu presentele nostru, — dar' in respectulu midiloceloru culturei nationali, in' catu ast'a nu depende dela literatura, nu potemu se fimu cu totulu nemultiamiti, dupa ce si in decursulu anului trecutu nu s'a recitu zelulu pentru institutele de cultur'a nationale, asiu poté inca dice, ca s'a si mai incalditu, fiendn ca chiaru in decursulu acestui anu s'au deschisu doue institute noua, cumu este gimnasiulu dela Nasaudu si scol'a dela Blasiu, — doua institute, dela care nu numai cultur'a poporului romanu pote multu se dependa, dar' cu tempu chiáru si inaintarea literatarei nationali.

Premetiendu acestea, am onore totu de un'a

data a atrage atentiunea stralucitei adunari la diversele reporture, cari dupa pogram'a dilei numai de câtu voru se incepa a se ceti publice, dein carile stralucit'a Adunare va cunosce mai cu evidentia nu numai starea presente a' Asociatiunei noastre, dar' totu de un'a data si alte particularitati in detaliu, cari tote se referescu la maretulu scopu alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Dupa care am onore de a dechiará Adunarea de deschisa, si a provocá pre D-lu Secretariu secundariu la cetirea reportului anuale pentru anulu 186³/₄.

T. Cipariu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B.

Reverendisimē D - le Vice-presi-
dinte

Prea Onorata Adunare !

Onorea ce i s'a datu acestui Opidu dein par-
tea adunarei generale a Asociatiunei nostre transil-
vane alegundu pentru tienerea aceeași in astu anu
opidulu nostru Hatiegu, au fostu pentru noi locui-
torii o distinctiune intru adeveru forte mare— de-
si mi s'a datu mie aceea misiune placuta, de a
manifestá in numele tuturor locuitorilor alu ace-
stui Orasiu bucuri'a si multumit'a nostra catra prea
onorat'a adunare generale, martarisescu Domniloru
curatu , cà nu affu crivinte, prein care se fiu in
stare a descrie ast'a norocire si bucuria a 'nostra
ce o simtu toti locuitori Hatiegului dela micu pa-
na la mare.

Asociatiunea nostra transilvana pentru litera-
tur'a si cultur'a poporului romanu si-are misi-
nea cea mai nobila, ce o pote avea vre o socie-
tate omenesca pre faci'a pamentului — a redicá a-
deca pre o natiune scapatata si apasata dein seculi,
demna de unu viitoriu mai bunu, a resboi in

contr'a intunerecului si a produce lumina, a latí scienciele si artile, dela care depinde viat'á si viitoriulu fiesce carei natiuni, a face cá natiunea romana inapoiata nu dein vin'a sa, se intre in concertulu natiuniloru civilisate moderne, a se poté cunosce pre sine : cine au fostu, cine e astadi, si ce pote fi ?

Cum dara asiú poté fi eu in stare a esprima pre depliau simtiemintele orasianiloru nostri de bucuria catra acestu Institutu salutaru, catra acestu asilu de scientie si arte, mai vertosu fiendu norociti noi astadi a vedé in midiloculu nostru pre atáti'a barbati, ilustru, pre florea natiunei romane. —

Nu voi a aminti cá sentiementele nostre cátra Institutulu Asociatiunei suntu cu atát'a mai adanci cu cátu dora nice unu tienstutu in Transilvani'a intrega nu e atát'a de scapatatu in privinti'a scientieloru si a artei cá chiaru tienstutulu Hatiegului, acestu tienstutu plenu de atáte reminisentie insemnate, ce vorbescu de trecentulu si glori'a strabuniloru nostri, me marginescu numai Domniloru a ve rogá, cá in midiloculu nostru se ve aflatu cá in midiloculu unei familii, care a asceptatu cu atát'a doru ferbinte diu'a de astadi. Dè Ceriulu cá Asociatiunea nostra pentru cultur'a poporului se prospereze si se infloresca.

In fine multuminda Rever. D. Vice-presiedinte pentru neobosit'a ostenela, ce o face necurmatu pentru inaintarea poporului nostru, primiti Ve rogu Dloru din partene unu bine-ati-venitu fratiescu, er' bunulu nostru monarchu **M a i e s t a t e a S a I m p e r a t u l u**, subtu alu carui sceptru blandu s'a infientiatu aces tu Institutu, la multi ani se traiesca !

Traiesca patri'a, traiesea natiunea romana.

N. Baiasiu

Raportulu

Secretariului II. despre lucrarile Comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana, si cultur'a poporului romanu, pre restempulu dela adunarea gen. tienuta la Blasiu in 7. si 8. Septembrie c. n. 1863, pana la adunarea gen. presente.

A.

Amesuratu §-lui 32. lit. g) dein statutele Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, me semtu indetoratu a aduce la cunoscienti'a On. adunari generale, lucrarile cele mai insemnate ale Comitetului Asociatiunei pre restempulu dela adunarea gen. III. tienuta la Blasiu in 7. si 8. Septembrie c. n. 1863, pana la adunarea gen. presente. Voliu incepe deci cu

1-a Siedintia a Comitetului Asociatiunei.

Acest'a antai'a siedintia dupa adunarea gen. s'a tienutu in 6. Octobre anulu trecut. Deintre lucrarile aceleia, dupa parerea subscrisului, mai momentose fura urmatorele :

a) Pnnerea in lucrare a Conclusului adusu in

Siedinti'a II. a adunarei gen. tiente la Blasiu, in privinti'a stipendialoru si premialoru asemnate dein partea Asociatiunei pre anulu 186³/₄, si anume : dein sum'a de 1600. fl. v. a. asemnata de aceeasi adunare, pentru ajutorarea tenerilor buni lipsiti de midiloce, s'a creatu urmatoriele stipendia : 1-o câte 300 fl. v. a. pentru doi teneri ascultatori de facultatea filosofica pentru de a se pregati pentru catedr'a de profesori, conformu Concluserului adusu in Siedinti'a Comitetului tiente, inca in 2. Septembre 1862. Aceste stipendia, Comitetulu, considerandu portarea cea buna si progresulu tenerilor : Ioane Dragomiru si Nicolae Popu, cari le capetara inca pre anulu scolasticu 186²/₃ — aflà cu cale a le lasà in usuarea numitiloru teneri si pre an. scol. 186³/₄. Ba inca cu privire la tenerulu Ioane Dragomiru, luandu in oonsideratiune deosebita, cà acest'a teneru, e lipsitu cu totulu de orice ajutoriu, si cà prein urmare, si cu stipendiulu numai de 300 fl., i-ar' fi cu totulu preste potentia, a studià in Vien'a, Comitetulu se aflà indemnatu in siedinti'a mai susu-mentionata, ai mai asemná inca unu ajutoriu e s t r a o r d i n a r i u de 100. fl. dein prisosulu anului trecutu, care suma a si primit'o anticipative (vedi §. 56.) 2-o Se creara mai incolò, 7. stipendia de câte 100. fl. v. a. pentru 7 insi ascultatori de drepturi—700. fl.

v. a. si alte 6. stipendia, de câte 50. fl. v. a. pentru ascultatorii de studiale gimnasiale — 300 fl. v. a. Pentru toate aceste, Comitetulu, inca in Siedinti'a dein 6. Octobre a. tr. decise publicarea de Concursu cu terminulu 1-a Noembre a. tr.

Astfeliu dara se dispuse impartirea sumei totale de 1600. fl. destinate pentru ajutorarea tinerilor romani studiosi, inse lipsiti de midilocele necesarie.

b.) Punerea in lucrare a Conclუსului adunarei generale adusu totu in Siedinti'a II. in privinti'a impartirii premialoru si altoru stipendia decretate totu de aceeași adunare, si in specie: 1-o, se publicà Concursu cu terminulu pe 1-a Maiu a. c. pentru premiulu de 200 fl. destinat pentru doi tineri romani, cualificati in vreo meseria, si cari voru a se face maisteri. 2-o se publicà Concursu cu terminulu 1-a Noembre a. tr. pentru unu premiu de 100. fl. destinat pentru unu individuu cualificatu in art'a stenografica. 3-o) pentru premiulu de 100. fl. destinat pentru cea mai buna carte (de 10. cole tiparita) despre inaintarea economiei de campu si a pomariei intre romani, cu terminulu 1-a Maiu a. c. 4-a) In urma se publicà Concursu cu terminulu 1-a Iuliu a. c. pentru unu premiu de 50. fl. destinat pentru doi insi, cari cu ocașiunea adunarei generale presente, voru

adeverí, cà au mai multi fragari destinati pentru prasirea vermiloru de metasa. Aceste concurse, se adusera la cunoscienti'a publica, pre calea diurnaleloru nostre nationale, in repetite ronduri. — Totu de odata voliu aici a observá si aceea, cumca pentru mai susu amentitele premia, decretate mai antaiu de stralucit'a adunare gen. II. tienuta la Brasiovu in anulu 1862., s'a fostu deschisu inca odata Concursu, inca dto 5. Septembre 1862., in-se nu s'au aflatu competenti, cari se fi corespunsu deplenu conditiuniloru recerate (vedi §. 57.)

c.) Totu in urm'a Conclusului adusu in Siedinti'a II a adunarei gen. tienute la Blasiu in a. tr. s'a decretatu in siedinti'a Comitetului dein 6 Octobre a. tr. asemnarea unei sume de 100. fl., destinate pentru cumpararea unoru carti mai bune desemnate de Comitetu, pentru bibliotec'a Asociatiunei; apoi asemnarea sumei de câte 60. fl. destinati in folosulu museeloru naturalo-fisice dein Blasiu si dein Brasiovu; mai incolò asemnarea Onorariului Secr. II. de 200. fl. v. a. cum si 140. fl. pentru spesele curente ale Cancelariei Asociatiunei. (vedi §. 58) Deintre lucrările siedintiei Comitetului tienute in 6. Octobre a. tr. mai meriteza inca a se insemná: a) presentarea despre starea casei Asociatiunei, carea pre acelu tempu numerá 20,969 fl. 37. xr. (vedi §. 59.) b.) Espresiunea de multiumita Dlui

Comite supremu Aug. Ladai, cum si altoru staruitori, prein acaroru staruentia unele Comune in numeru 39. si 8. individui dein Comitatu Albei de susa, se indetorara in cursu de mai multi ani a contribui câte unu cuantu anumitu in bani, in folosulu fundului Asociatiunei (§. 60.). c.) Se aduce decisiune, cá banii Asociatiunei aflatori in metalu (auru si argentu), se se pota scaimbá dupa valut'o curen-te, cá se se pota intrebuintiá cu mai mare folosu spre scopulu Asociatiunei (§. 64.). d.) In conformitate cu Conclusulu adunarei generale dein a. tr. se liau mesurile delipsa pentru tiparirea acteloru si respective a protocolulu adunarei gen. III. in 500 esemplaria §. 66. e) Totu cu ast'a oca-siune, Comitatu pre bas'a Conclusulu adusu in Siedinti'a II. p. 29. a adunarei gen. tinue la Blasiu in Septembre a. tr. , aflá cu cale a decide, cá fienduca actele adunarei gen. I. si II, conformu decisiunei aduse in mentiunata siedintia a adunarei gen. suntu de a se impartí gratisu pre la membrii Asociatiunei, atarnandu dela bunavolienti'a si generositatea respectiviloru a respunde pretiulu defiptu pentru acele: asia Domnii membrii se fia provocati pre calea diurnaleloru natiunale, cá se se ingrigesca insiisi a si-le procurá, cumu voru aflá mai cu cale, de a dreptulu dela Cancellari'a Asociatiunei, ceea ce s'asi facutu, dupa cum arata

numeralu 99. dein Telegrafulu romanu 1863., si nr. 216. dein protocolulu agendelu a. tr.; in urma f.) se mai luara spre scientia sumele incurse la fondulu Asociatiunei, cu ocasiunea adunarei gen. si dupa aceea, pana la acést'a siedintia (§. 68).

Eca lucrurile Comitetului in Siedinti'a dein 6. Octobre a. tr.

De pre acestu tempu, dein caus'a absentarei la Senatul imperialu atátu a Escelentiei Sale D. presiedinte, câtu si a Rm. D. v-presiedinte a Asociatiunei, nu s'a potutu tiené Siedintiele lunarie a Comitetului Asociatiunei, pana in lun'a lui Martiu a. c. Urmeza dar'

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. Siedinti'a lunaria a Comitetului tiena in 1-a Martiu a. c.

Deintre decisiunile si lucrurile Comitetului, dein ast'a Siedintia, meriteza a se aduce la cunoscienti'a On. adunari gen. cá mai demne de insemnatu, urmatoriele :

a.) Dupace Esc. Sa D. presiedinte si-descoperi parerea de reu, cá dein caus'a absentarei de a casa, la Senatul imperialu, atátu a Escelentiei Sale câtu si a Rm. D. V-presiedinte a Asociatiunei dela Octobre a. tr. nu s'a potutu tiené siedintiele lunarie a Comitetului, — ceea ce cu atatu s'a sem-

titu mai tare, cu câtu că pana la acest'a siedintia nu s'a potutu impartí stipendiale Asociatiunei — propuse, cá acest'a impregiurãre se se aduca la cunoscienti'a adunarei gen. presente, cá acest'a se benevoiesca a luá mesurile de lipsa pentru prevenirea pre venitoriu a atãroru casuri. Ceea ce dein partea Comitelului se si redicã la valoare de Conclusu alu seu, aducandu-se prein acestu raportu la cunoscienti'a On. adunari generale (§. 1.)

b.) Se ceti charti'a In. Guberniu regiu de dto 6. Fauru Nr. 4458. a. c. prein carea se fece cunoscutu, cumca in contr'a primirei DD-loru Greg. Brancoveanu principe, Pall'a, Sc. Falcioãnu, si G. Cretianu, de membrii ai Asociatiunei, nu subver-seza nece o dificultate, dein care cauza li-se tramesera respectivele diplome (§. 2.)

c.) Se ceti o chartia a Escelentiei Sale D-lui Cancelariu aulicu Conte de N a d á s d i de dto 29. Octobre 1 63., prein care Esc. S'a in limb'a r o m a n a multiamí in expresiunile cele mai caldurese si mai benevoitore, pentru alegerea sa de m e m b r u O n o r a r i u a Asociatiunei. Conformu decisiunei Comitetului aduse in acest'a Siedintia §. 3. se si aduce prein acest'a la cunoscienti'a On. adunari generale. Totu cu ast'a ocasiune, amesuratu §-lui 4. dein amentil'a decisiune, se aduce la cunoscienti'a On. adunari si o alta chartia de multiumita a

D-lui profesoriu la C. r. Academia dein Sibliu,
Dr. Aloisu Sentz pentru alegerea sa de mem-
bru Onorariu a Asociatiunei, earasi in limb'a romana.

d.) Se citi apoi raportulu despre starea cas-
sei Asociatiunei pre timpul acestei siedintie, dein
carele se vede, ca Asociatiunea avea pre acestu
timp in proprietatea sa sum'a de 21,619 fl.
v. a.

e.) Se presentã mai incolo responsulu D-lui
Colectoriu dein Zlatn'a Lazaru Piposiu de dno 31.
Decembre 1863. cu privire la responderea inte-
reseloru obventorie dupa capitalulu deobligatu in
o obligatiune colectiva a mai multoru Domni dein
Zlatn'a in sum'a de 800 fl., pre anii 1862 si 1863.
Dein care responsu, Comitetul aflandu, cumca re-
spectivii Domni, s'au oblegatu a conferi mai antata
la fundulu Iuristiloru, numai pana candu se va
infientia Asociatiunea, si pana candu voru fi in sta-
re materiale mai buna : acum dupa ce Asociatiunea
s'au infientiatu si obligatiunea resp. a' devenitu
proprietate a Asociatiunei ; numitii Domni nu se
afla in stare a potè responde interesele obvento-
rie, fiendu si altfelu cea mai mare parte membrif
Asociatiunei: asia Comitetul pre bas'a acestoru,
prein §. 8. s'a aflatu motivatu a decide , ca' cass'a
Asociatiunei se fia insarcinata, numit'a obligatiune

a nu o mai considerá si computá cá proprietate privata a fundului Asociatiunei.

f.) Prein §. 9. se decise, cá juristiloru: Moise Branisce si Demetriu Racuciu, cari concusera pentru premiulu stenograficu de 100 fl., pentru carele se publicase Concursu cu terminulu par' in 1-a Novembre a. tr., se li-se asemneze amen-titulu premiu, cu atátu mai vertosu, cu cátu cá densii dederá probele cele mai multumitorie de art'a stenografica, atátu cu ocaziunea Congresului nationale tienutu dela 19-23 Aprilie a. tr., cátu si cu ocaziunea dietei tienute totu in acelu annu.

g.) Prein §. 10. se defipse pretiulu proto-colului adunarei gen. tienute la Blasiu in 7. si 8. Septembre a. tr. tiparitu in 500. esemplaria, anu-me : pentru protocolulu adunarei dela Blasiu con-statatoriu dein $9\frac{1}{2}$ coli, s'a defiptu 50. xr., er' pentru tote trei brosiurele la olalta, ad : pentru pro-tocolulu adunariloru gen. I II si III se defipse 1. fl. v. a. avendu inse in vedere Conclusulu a-dunarei gen. dela Blasiu a. tr. p. 29. — Totu cu ast'a ocaziune, pentru inlesnirea venderei acteloru Asociatiunei, care mare parte jacu inca nevendute in Cancelari'a Asociatiunei — se insarciná Secre-tariatulu a se pune in relatiune cu unii librarii dein patria si de pre aiurea, si pre langa unu proc. ce se va poté acordá, a le tramite esempla-

ria de in actele Asociatiunii spre vandra, in de-
positu.

Sentiulu de recunoscintia, ce detoreza Co-
mitetulu catra toti spriginitorii si benefactorii ace-
stei june Asociatiuni romane, i impune placut'a de-
toria cu ast'a ocazione, a aduce la cunoscintia
On. adunari generale, cumca Escelenti'a Sa D. pre-
siedinte petrnsu de salutarulu si de parte vedea-
toriulu scopu a acestei Asociatiuni, benevol a er-
ta tote spesele Tipografiei diecesane, facute cu o-
casiunea tiparirii protocolului adunarei generale
tinue la Blasiu, in folosulu prosperarei fundului
Asociatiunii. (§. 11.)

h.) Prein §. 12. se decide, ca sumele de bani
incurse de in unele locuri pentru eternisarea me-
moriei repausatului poetu laureatu **A n d r e i u**
M u r e s i a n u, se se primesca de o camdata in
depositu la cass'a Asociatiunii, obliganduse aceea
totu deodata, a duce socotele deosebite despre
acesti bani, cum si a publica sumele si numele
generosilor oferitori.

i.) Preiu §. 13., se asemeza sum'a de 117. fl.
94. xr. v. a. pentru platirea cartilor complete,
procurate pentru bibliotec'a Asociatiunii in urm'a
decisiuniloru Comitetului de dto 12. Maiu si 6.
Octobre 1863, spre care scopu adunarea gen.

dein 7. si 8. Septembre 1863 p. 22. acl. lit. I., prelinase numai 100. fl. v. a. Totu in legatura cu aceste, Comitetulu in siedinti'a ast'a, denumi in puterea §-lui 14. o comisiune pentru vederea si clasificarea cartilor venite, pre calea ofertelor in folosulu bibliotecii Asociatiunei, rezervanduse in se adunarei gen. presente, ulterioarele dispositiuni, ce voru fi de lipsa a se luá in ast'a privintia.

k.) Prein §. 15 D. Secretariu primariu G. B a n i t i u s'a insarcinat a elabor'a proiectulu de programa pentru adunarea gen. presente, carele s'a si statorita in siedinti'a dein 7. Iuniu a. c.

l.) Prein §. 17. s'a provocatu resp. DD. Colectori ai Asociatiunei, pre calea diurnalelor nationale, a starufi pentru tramiterea tacselor prescise, dein partea membrilor ordinari ai Asociatiunei pre anulu 186³/₄.

m.) Prein §. 18. s'au adusu la cunoscenti'a Comitetului, sumele incurse la fundulu Asociatiunei pre restempulu dela siedinti'a Comitetului tie-nuta in 6. Octobre 1863. pan' la Siedinti'a dein 1-a Martiu a. c., care sume s'au si publicatu parte in Nr. 99. a Telegrafulu romanu dein 1862, parte in Nr. 18 a acelu diurnalu dein anulu curenté.

n.) Inse, cá un'a deintre cele mai momentose lucrari a acestei siedintie a Comitetului, viene a se memorá aci in ordinea sa cronologica,

impartirea stipendialoru Asociatiunei preliminate pre anulu scol. 186³/₄, dein partea adunarei gen. tiente in 7. si 8. Septembre a. tr. la Blasiu p. 22. lit. I. atatu a stipendialoru de câte 100. fl. v. a. destinate pentru ascultatorii de drepturi, câtu si a aceluora de câte 50. fl. v. a. destinate pentru ascultatorii de scientiele gimnasiali; pentru aceste stipendia se preliminarase sum'a de 1000 fl. v. a; ele se impartira in urm'a Concursului publicatu in diurnalele natiunale cu dto 6. Octobre a. tr. cu terminulu pre 1-a Novembre a aceluasiu anu.

Concurenti la acele, fura preste totu 72. insi.

Facia cu o multime asia insemnata de Concurenti, Comitetulu n'a aflatu cale mai segura, decâtu că avendu in vedere Conclusele adunariloru gener. II. p. VI. si III. p. 22. lit I. cu privire la impartirea cestiunateloru stipendia, pre langa meseretatea constatata, se-si defiga că puncte de manecare, urmatoriele doue conditioni: a.) aceli teneri concurenti, cari in anulu trecut, s'au bucuratu de usuarea vreunni stipendiu al Asociatiunei se'u capete si pre anulu scol. 186³/₄, deca si-au pastratu calculii celi buni; b.) că deintru multi concurenti buni, încatu se pote, se se impartiasca celi mai buni (se intielege de sene, că si morali) de stipendiale Asociatiunei.

Pre bas'a acestor'a, prein §. 19. cestionate-

le stipendia, s'au asemnatu urmatoriloru teneri, si anume :

1.) cele de câte 100 fl. v. a. auditoriloru de drepturi: Moise Branisc ein III-lea anu, Procopiu Laz'a, in II-le anu, acestia liau avutu si in anulu trecut; Michaela Stragianu in 1-lea anu (acest'a a avutu in anulu trecut ca gimnasistu stipendiu de 50 fl.) mai incolo, lui Antoniu Schiau in IV-lea anu, Comanu Chicea in I-lea anu si Gerasimu Candrea in III-lea anu, cu toti 7. stipendisti.

2-o) Cele de câte 50. fl. v. a. s'au impartitu urmatoriloru gimnasisti: Aureliu Isaacu in VIII. Cl. la Gimnasiulu C. r. de Statu in Sibiu, a avutu si in anulu trecut; Zacharia Benn'a in VII. Cl. la Gimnasiulu luteranu in Sibiu, earasi a avutu si in anulu trecut; lui Ioane Micu, in VII. Cl. la Blasiu, lui Eronimu Ghegi'a in VI. Cl. la Gimnasiulu ev. dein Brasiovu, Nicolae Olariu in VIII. Cl. la Gimnasiulu de Statu in Sibiu, si in urma lui Georgie Muresianu (fiulu poetului repausatu) in a VII. Cl. la Gimnasiulu luteranu dein Brasiovu, cu toti 6. insi.

Tote aceste stipendia s'a exsolvitu dela casa Asociatiunei, pre lenga crietantii vidimate de Directiunile resp. despre care si fura avisate dein partea Comitetului, conformu §-lui 19. —

o.) Mai viene inca in urma, a se mai memora aci, ca Comitetulu vediendu, ca manufacturele

dela espositiunea dein Brasiovu, nu se potu vende cu pretiulu statoritu de comisiunea stimatoria dein Brasiovu, si cà jacundu nevendute parte mare se strica si consuma, nu fora insemnata dauna, s'a aflatu nevoitu in puterea §-lui 20. a decide, cà cestionatele manufacturi, se se vendia cu pretiuri mai moderate resp. mai eftine, concrediendu inse acestu lucru in bun'a chipsuire a D-loru Casieriu si Controloru ai Asociatiunei.

Acést'a e dupa modest'a opiniune a subscrisului referente, tabloulu fidelu a lucrariloru de insemnatare, pertractate in siedinti'a Comitetului dein 1-a Martiu a. c. —

III. Siedinti' alunaria a Comitetului tinenta in 12. Aprilie a. c.

Deintre lucrarile si decisiunile acestei siedintie, carea se ocupà mai alesu, mai numai cu afaceri asia numite curente meriteza dupa opiniunea subscrisului, a se aduce la cunoscinti'a On. adunari generale urmatoriele:

a.) Mai antaiu se ia dein partea Comitetului spre scientia, starea cassei Asociatiunei, carea pre tempulu acestei siedintie avea in proprietatea sa sum'a totala de 20,420 fl. 74. xr. v. a.

Totu cu ast'a ocasiune in puterea §-lui 22.,

se decide, că îndată ce banii încuși la fundulu Asociațiunei în metalu adeca: în auru și argentu, se voru sui pana la sum'a de 100 fl. v. a. se se scaimbe și se se eloceze: ceea ce s'a și urmatu dein partea D-lui Casieriu al' Asociațiunei precum se va vedé dein raportulu despre starea cassei Asociațiunei.

b.) Totu în ast'a sîedintia, fiendu că s'a observatu cu durore dein partea Comitetului, camca taesele anuali defipte prein §. 6. dein statutele Asociațiunei, nece dtpa repdite provocări facute pre calea diurnatelor nationale, și in specie in numerii 63. dein 1863, și 18. dein anulu 1864. ai "Tel. rom. nu incurgu regulatu la fundulu Asociațiunei, ba. că așele tocm'a se afla in restantia insemnata: asia Comitetulu s'a aflatu motivatu prein §. 23. a decide, că acest'a impregiurare forte prejudicioasa pentru prosperarea Asociațiunei nostre, carea si-are defiptu unu scopu atātu de maretu pentru benele și cultur'a nationale — se se aduca la cunoșcienti'a Onorabilei adunări generale presente, pentrucă acest'a impregiurare, se sierbesca de unu motivu forte temeiniu pentru modificarea și resp. amplificarea unoru §§-ii dein statutele Asociațiunei, privitori la primirea membriloru ordinari ai Asociațiunei.

Deci dara Secretariulu cugeta, că si-implene-

sce numai o detoria, a sa facia cu insarcinarea lu-
ata asupra si, candu aducandu la cunoscinti'a On-
adunari gen., susu-amentit'a impregiurare nefa-
veritoria: totu deodata si-lia volia a o recomandá
in serios'a atentiune si considera'inne a aceleiasi.

c.) Deintre celelalte lucrari a Comitetului dein
siedinti'a, acést'a meriteza a se mai amenti': ple-
nipotentiarea D-lui Advocatu dein Oradea mare,
Ioane Gozmanu pentru de a scote o detoria de
300. fl. v. a. daruita in puterea obligatiunei resp.
dein partea D-lui proprietariu dein Zlatu'a Geor-
gie Visi'a, in favorea fundului Asociatiunei, si a-
nume spre a se scote amentit'a suma dein mass'a
debitoriului Vasile Curesiu dein Beiusiu, carea massa
deveni sub pertractare judecatoresca spre a se
imparti intre creditorii respectivi (vedi §. 24),
mai incolo raportulu Secretariului despre nume-
rulu exemplariilor dein actele Asociatiunei depu-
se spre vendiare la unele Librarii pre langa 20
proc. amesuratu §-lui 10. dein decisiunile Comi-
tetului aduse in siedinti'a dein 1-a Martiu a. c.
(vedi §. 25) si in urma raportulu desare sumele
de bani incursi la fundulu Asociatiunei dela sie-
dinti'a dein 1-a Martiu a. c. pana la ast'a siedin-
tia, care suma s'a si publicatu regulatu in Nr. 29.
al' Telegrafului romanu, care publicare s'a urmatu
regulatu in totu tempulu, si mai alesu dupa tie-

nerea facarei sedintie, cu tote sumele de bani incurse la fundulu Asociatiunei, dreptu documentu despre acést'a potu fi Nrii resp. ai Telegrafului romanu si in specie: computandu aci restempulu dela adunarea generale dein anulu trecut, pana la adunarea gen. presente.

In lun'a lui Maiu a. c nu s'a tienutu siedintia lunaria a Comitetului Asoc. dein causa, cà numai trei membrii ai Comitetului se potura presentá la siedinti'a anunciata pre 10. Maiu a. c. Urmeza deci, in ordinea cronologica:

IV. Siedintia lunaria a Comitetului Asociatiune i, tienuta in 7. Iuniu a. c

Deintre lucrarile acestei siedintie, meriteza a se mentiuná urmatoriele :

a.) presentarea cassei Asoc., carea avea pre acestu tempu in proprietatea sa, sum'a de 19704. fl. 62. xr., er' erogatele se suiá la sum'a de 2369 fl, 42 xr. (vedi §. 30). b.) desbaterea si statoirirea programei pentru adunarea generale presente, prelucrate de D. Secretariu primariu G. Baritiu (§. 32). c.) raportulu Secretariatului despre doui concurenti la premiulu de 100. fl. v. a. destinatu pentru elaborarea celei mai bune cãrti in specialitatea agronomica, cum si despre unu altu concu-

rente la altu' premiu' erasi de 100. fl. destinat pentru unu' individuu', carele va documenta cea mai mare desteritate in vreo meseria. Manuscrisele Dloru concurenti la premiulu' agronomicu', cum si concursulu' pentru premiulu' de meseriasiu', conformu' decisiunei Comitetului aduse in ast'a siedintia §. 34, s'au predatu' spre censurare unei comisiuni denumite spre acestu' scopu', in persoanele prea stimatiloru' DD-membrii ai Comitetului : Dr. Pavelu' Vasiciu', P. Manu Cons. de fin., Elia Macelariu' si Gabr. Munteanu. d.) Mai incolo totu' in ast'a siedintia, §. 31. se primesce cu cea mai caldurosa recunoscintia ofertulu' de 200 fl. v. a. a Reverendissimulu' D. V.-presiedinte a Asoc. facutu' in obligatiuni urbariale, prein carele se face membru' Fundatoriu' a Asociatiunei transilvane-romane, aducanduse totudeodata la cunoscintia On. adunari gen. in sensulu' §-lui 23. lit d) dein statutele Asoc. in fine, e.) Secretariulu' mai reporteaza despre sumele de bani, incursi la fundulu' Asoc. dela siedintia' tienuta in 12 Aprilie a. c. (vedi § 36). Cu ast'a ocaziune Comitetulu' se semti in placuta' positiune a esprime recunoscintia publica DD-loru' Colectori ai Asoc. Iosefu Siulutiu' Jude primariu' in Comitatulu' Cetatiei de balta, si Augustinu' Ladai Comite supremu' a Albei de susu' pentru nobilulu' si esemplariulu' zelu', ce l'au documentatu' acesti barbati in favorea prosperarei fun-

dului Asoc. prein adunarea de oferte si contributii benevole dela mai multe Comune si mai multi individui dein Comitatele respective.

B. Manipularea afaceriloru Cancelariei Asociatiunei.

Ce privesce la manipularea afaceriloru Cancelariei Asoc, aceea se pote vedé dein protoco-lulu agendelor, acarui numeru cu finea anului trecut s'a suitu la cifr'a de 232, er' in anulu curente pan' acum se suie la cifr'a de 103.

Sub acesti numeri se coprendu esibitele scri-soriloru cu bani, tramese la fondulu Asoc. dein preuna cu insemnarea numeloru a DDloru tra-metiatori si respective Colectori ai Asoc., cum si insemnarea sumei tramese preste totu; mai inco-lo, corespondentiele Comiteturu Asoc., cá pu-nere in lucrare a decisiuniloru, aduse in siedintiele ordinarie a acelu'a, in fine, espeduirea decrete-loru resp. la membrii Asociatiunei.

In fine, mi-liau volia a aduce la cunoscien-ti'a On. adunari gen .un'a impregiurare, care-fiendu-cà talia in venitoriulu prosperarei Asoc. transilvane, a-si dori, si crediu, cà cu mene doresce si fia-ca-re romanu — se atraga atentiunea seriosa a ve-ri-carui barbatu romanu, cu semtiri adevratu na-tionale.

Acést'a împregiurare, după opiniunea mea — de-
 mna de tota consideratiunea, e disproportiuenea cea bata-
 toria la ochi, ce esista între numărul membrilor acestei
 Asociatiuni, pre unu réstempu de trei ani, acést'a
 disproportiuene, documenteza intru adevéru unu ré-
 gresu întristatoriu in locu de unu progresu îmbu-
 curatoriu a fundului Asociatiunei. Cace, pre candu
 Asociatiunea transilvana, cu finea anului 1862. a
 numeratu presté totu 844 membrii: cu finea a-
 nului trecut, 1863 abia a avutu 477 membrii,
 va se dica a scadiutu mai cu diumetate numărulu
 membrilor. Er' in anulu curente, pan' in pre-
 sente s'au inscrisu, seau mai bene, au platitu ta-
 cs'a prescisa prein §. 6. dein statutele Asoc-
 abia 381. membrii. Ne computanduse aci m. fun-
 datori si onorari. Cu totulu suntu membrii ai
 Asoc. 447 pre an. acést'a.

Deintre acést'a suntu 26 membrii f u n d a-
 t o r i, 381 membrii o r d i n a r i si in urma 39.
 membrii o n o r a r i.

Cu privire la locure si tienuturi mai bene
 santu representate in acéstu asiediamentu de cul-
 tura nationale, pre anulu curente, 1-a) Brasiovulu
 cu 64. membrii. 2-a) Blasiulu cu 39. membrii.
 3-a) Comitatulu Albei de susu cu 42. membrii ord,
 deintre care 34. suntu Comunitati. 4-a) Sibiulu
 cu 27. membrii. 5-a) Reghinulu sasescu cu 18.

membrii. 6-a) Abrudulu cu 14. membrii. 7-a) Comitatulu Zarandului cu 12. membrii. 8-a) Muresiu-Osiorheiulu cu 14. membrii. 9-a) Clusiulu cu 11. membrii. 10.) Dev'a cu 10. membrii. 11.) Lugosiulu cu 10 membrii. 12.) Fogarasiulu cu 10 membrii. 13.) Gherl'a cu 4 membrii. 14.) Zlatn'a cu 4 membrii. 15.) Vien'a cu 9. membrii. 16.) Pest'a cu 3. membrii. 17.) Principatele romane unite cu 25 membrii. 18.) Bucovia'a cu 4. membrii. 19.) Naseudulu cu 21 membrii. Celealalte locuri si tienuturi locuite de romani, suntu mai pucinu reprezentate.

Aceste, mi-am tienutu de o placuta detoria a le aduce la cunoscienti'a On. adunari generale.

Deci mi inchiu acestu raportu, cu aceea dorentia, cá acést'a Asociatiune — paladiulu culturei romanului — imbracisiata cu caldura de filii natiunei, se prospereze spre benele, glori'a si fericirea natiunei romane,

Hatiegu in 31. Iuliu n. 1864.

I o a n e V. R u s u m. p.

Secretariulu II. a Asociatiunei transilvane

D.

Secretariatulu Asoc. amesuratu §-lui 23. p. d.) dein statutele Asociatiunei in legatura cu raportulu seu, are onore a aduce la cunoscienti'a On. adunari generale, numele membriloru noi intrati in decursulu acestui anu. Acestia suntu :

1-a) D. V. presiedinte a Asociatiunei T. Cipariu depunendu in obligatiuni urbariale de desdaunare sum'a de 200. fl. v. a. defipta prein §-lu 6. pentru membrii fundatori, s'a facutu dein m. ordinariu, membru fundatoriu a Asociatiunei.

2-a) Ca membrii ordinari noi au intratu in decursulu acestui anu ,

1.) D. Jude procesuale, Ladislau Olteanu.

2.) D. docente in Cartisor'a, Nicolau Budacu.

3.) D. Archivariu in Sasu-reginu Iacobu Pa-velea.

4.) D. V. Fiscalu in Sasu-reginu, Danila Lic'a.

5.) D. Cancelistu in Sasu-reginu, Alesandru Socanu.

6. D. Jude primariu in Comitatulu Albei de susu, Ioane Suci cu deobligatiune pre 10. ani, pla-tindu in fiacare anu 20. fl.

7.) D. Asesoriu de sedria in Ctulu Albei

de susu, Ioane Popoviciu cu deobligatiune pre 5. ani, in fiacare anu câte 5. fl. v. a.

8.) D. Cancelistu in Comitatulu Albei de susu, Simeon Muntiu cu obligatiune pre 5. ani, in fiacare anu 5. fl. v. a.

9.) D. Cancelistu in Comitatulu Albei de susu Ioane Oprisiu cu obligatiune pre 5. ani, in fiacare anu câte 5. fl. v. a.

10.) D. Cancelistu totu in Comitatulu Albei de susu, Canditu Oliu pre 5. ani, in fiacare anu câte 5. fl. v. a.

11.) Cancelistu in Cttulu Albei de susu, Petru Balcosiu erasi cu deobligatiune pre 5 ani, in fiacare anu 5. fl. v. a.

12.) D. Nicolae Helleré erasi cu deobligatiune pre 5. ani, in fiacare anu câte 5. fl. v. a.

3-a) Deintre Comune au intratu cá membrii ord. noui, platindu tacs'a defipta prein §. 6. dein statute, si obleganduse a o respunde pre mai multi ani, urmatoriele Comune dein Comitatulu Albei de susu :

1.) Comun'a Augustinu pre fiacare anu câte 10. fl. in cursu de 6. ani.

2.) Comun'a Matefaleu pre fiacare anu câte 12. fl. in cursu de 6. ani.

3.) Comun'a Budil'a pre fiacare anu câte 10. fl. in cursu de 5. ani.

- 4.) Comun'a Tei (Nyen) pre fiacare anu 5. fl. in cursu de 5 ani.
- 5.) Comun'a Marcosiu in fiacare anu câte 5. fl. pre 10. ani.
- 6.) Comun'a Bodr'a in fiacare anu 5. fl. pre 5 ani.
- 7.) Comun'a Arcusdia pre fiacare anu câte 5. fl. in cursu de 5 ani.
- 8.) Comun'a Arpatacu in fiacare anu 10. fl. pre 10 ani.
- 9.) Comun'a Elöpatacu in fiacare anu 10. fl. pre 10. ani.
- 10.) Comun'a Hidicu (Hidvég) in fiacare anu câte 15. fl. pre 10 ani. ral University Library Cluj
- 11.) Comun'a Bogat'a in fiacare anu, câte 5. fl. pre 5 ani.
- 12.) Comun'a Fontin'a pre fiacare anu 5. fl. in cursu de 5 ani.
- 13.) Comun'a Chrihalm'a pre fiacare anu 10. fl. in cursu de 10. ani.
- 14.) Comun'a Daisior'a pre fiacare anu 10. fl. in cursu de 10 ani
- 15.) Comun'a Galati in fiacare anu câte 15. fl. in cursu de 10. ani.
- 16.) Comun'a Mikonyfalü pre fiacare anu câte 5. fl. in 5 ani.

17.) Comun'a Bikszád pre fiacare anu 5. fl. in cursu de 5. ani.

18.) Comun'a Noulu-Sasescu pre fiacare anu câte 5. fl. in 5 ani.

19.) Comun'a Crisiu pre fiacare anu câte 6. fl. in 5 ani.

20.) Comun'a Vecerdu pre fiacare anu 5. fl. in cursu de 5 ani.

21.) Comun'a Ivanfaleu pre fiacare anu 5. fl. in cursu de 5. ani.

22.) Comun'a Birghisiu pre fiacare anu câte 5. fl. in 5 ani

23. Comun'a Ghisas'a de susu pre fiacare anu 5. fl. in 5 ani.

24.) Comun'a Ghisas'a de diosu in fiacare anu câte 5. fl. in 5 ani.

25.) Comun'a Cornetielu pre fiacare anu câte 5. fi. in 5 ani.

26.) Comun'a Nucetu pre fiacare anu 5. fl. in 5 ani.

27.) Comun'a Gainariu in fiacare anu 5. fl. in 5 ani.

28.) Comun'a Noulu-romanescu in fiacare anu 5. fl. in 5 ani.

29.) Comun'a Stâlcâu câte 5. fl. pre fiacare anu. in 10 ani.

30.) Comun'a Sialdorfu pre fiacare anu câte 5. fl. in 10. ani.

31.) Comun'a Revasielu pre fiacare anu câte 5. fl. in 10 ani.

32.) Comun'a Martonfaleu pre fiacare anu câte 5. fl. in 3 ani.

33.) Comun'a Bui'a pre fiacare anu câte 5. fl. in 5 ani.

34.) Comun'a Rucâru in fiacare anu câte 5. fl. in 5 ani.

Pre lenga Comunele insirate, totu dein acela Comitatu se oblegara 5 Comune pre mai multi ani a respunde la fondulu Asoc. unu cuantu, carele fiendu mai micu, de câtu cuantulu prescisu pentru m. ord. prein §. 6. dein statute; asia acele 5. Comune, se numera intre benefacatorii Asoc.

.3) Mai incolo au mai intratu ca m. ord. noui :

a) Samuele Vlass'a Protopopu gr. cath. in Indolu, Comitátulu Turdei.

b) Ladislau Papu Jude de cercu in Criscioru Comitátulu Zarandului.

c) Tobí'a Mihalovicu Jude de cercu in Halmagiu, Comitátulu Zarandului.

d) Ales. Sterc'a Siulutiu Jude de cercu. in Aciut'a, Comitátulu Zarandului.

e) Ioane Puposiu Comite supremu in Zarandu.

f) Georgiu Moldoveanu Jude de cercu in Ba-
tti'a.

g) Georgiu Secul'a Asesorin de Tribunalu in
Bai'a de Crisiu.

h) Antoniu Cuteanu Asesoriu orfanalu in Ba-
i'a de Crisiu.

i) Daniele Papu Secretariu in Bai'a de Crisiu.

k) Silviu Bolf'a Cancelistu in Bai'a de Crisiu.

l) Georgiu Bardosi jun. Cancelistu in Bai'a
de Crisiu.

m) Pompeiu Dascalescu notariu Comunalu in
Risculiti'a, Comitatulu Zarandului.

n) Petru Popu Vicariu foraneu in Hatiegu.

o) Nicolae Cristea profesoriu in Sibiu.

p) Vasilie Lud. Redania Oficialu Silvanalu in
Abrudu.

q) Stefanu Popu fisicu districtuale in Naseudu

r.) Masimu Lic'a Asesoriu de Sedria in Na-
seudu.

s) Ioane Popu par. cath. in Rodn'a.

t) Paramonu Salvanu parochu

u) Leontinu Luchi presiedinte de Sedria in
Naseudu.

v) Moise Popu parochu.

E.

Raportulu Casieriului dein anulu 1864.

Catra

Prea onorat'a adunantia generale a Asociatiunei
romane Transilvane

in

Hatiegu.

§. 18. dein statutele Asociatiunei indetoreza pre Casierulu concernente a aterne adunantiei generale unu raciotiniu anuale despre starea cassei.

Subscrisulu Cassieru ne ertandulu giurstarile de a fi facia la adunanti'a presente, si i'a vola, totu deodata si cá membru alu acestei Asociatiuni, pre langa raciotiniulu, la care lu oblega sune-tulu statuteloru, asi face si in privinti'a stărei materiale a cassei, observatiunile sale si asi dá opiniunea sa individuale despre imbunatatirea stărei acestui fondu, carele aru contribui multu la scopulu Asociatiunei prefiptu, adeca cultur'a poporului romanu.

Candu cu adunanti'a generale dein anulu trecutulu 1863. erá dupa cum dovedesce protocolulu

cassei, averea fondului, in diverse obligatiuni si bani gat'a
 1863. f. 20,466.87. fl. 20,466. 87. xr. dein motive temeinice in se, in decursulu anului curinte s'au erogatu prein conclusulu Comitetului 2. obligatiuni private neincasabile, care ar' fi figuratu numai ca avere' imaginata, in valoare de f. 1100 asia aru fi fostu averea fondului cu finea anului adunantiei 1863 numai fl. 19,366. 77.xr.

In decursulu anului presente, adeca dela inceputulu lui Septemvrie 1863. pana astadi in 27. Iuliu 1864. au crescutu averea fondului :

Capetele elocate a) Prein interesele capitaleloru elocate in Banc'a Statului ;
 f. 19,120

b) prein contribuirea membriloru ordinari in numeru preste 300.

c) Prein benefaceri marunte.

d) prein contribuirea unui membru fundatoriu.

e) Prein tacse de diplome,

f) dein vendiarea unoru obiecte remase dela espunsetiunea dein Brasiovu, dupre documintele aici alaturate dela Nr. 2—131

g) dein vendiarea actelor si protocolectoru

Asociatiunei, de au ajunsu sumuliti'a de fl. 23,345. 49.

Erogate : Dein care suma subtragundu erogatele comisse :

1) prein leafa Secretariului secundariu
 2) prein spesele Cancelariei.
 3) Prein stipendiale date la mai multi tineri studenti

4) prein ajutoriale facute biblioteceloru Gimnasialoru dein Brasiovu si Blasiu.

5) Prein remuneratiunea Stenografistiloru.

6) Prein cumpararea unoru utensilii de Cancelaria.

7) Prein acuisiti'a unoru carti scientifique pentru inmultirea bibliotecii Asociatiunei.

8) Prein leafa servitoriului, dupa protocolu, documentata, tota positia prein quietantiele aici alaturate sub Nri 2—131, in suma de f. 2,418. 10. xr. aru remané starea cassei f. 20,927.39.

1864.
 f. 20,927. 39.

Specificate in urmatoarele monete si chartii :

fl. 1628. 91 B. Note

„ 39. 78 #

„ 138. 70 argentu

1863 asemanatu cu

1864 unu plus f. 520.52

19120. — obligatiuni

prein care calculu se dovedesce unu

creșcamente anuale în suma de fl. 520. 52.

Observațiunile care eu în esordiu Raportului meu le am amintit sunt :

1-îu averea fondului crește pe încet și corespunde scopului prea puțin, într'atât'a, câtu luându noi de basa, venitu anuale curinte cu circiter 350 membrii ordinari, de abia amu ajunge în 30 ani la o avere de f. 50,000.

2. Pre lenga aceea că nu se cheltuesce anuatim mai multu de câtu cum suna statutele §. 26 totuși amesuratu averei noastre cheltuim pre multu și prein aceea cheltuiala împiedecamu înmultirea averei fondului așa, câtu cându s'ar' întemplá, se scada numerulu membrilor, am fi în stare de a ajunge la deficitu. Așa cugetandu eu că Asociațiunea noastră e destinata pentru scopuri mai mari, prein urmare ar' avé lipsa și de averi mai mari, mi dau opiniunea mea într'acolo :

a) Că prea onorat'a Adunãntia generale deca va mai preliminarã cheltueli pre anulu viitoriu în sunetulu §. 26., se numai primesca în calcululu seu „darurile sperande“ pentru că aceste suntu nesigure.

b) Domnii Colectori dein tîenaturi, se susutienã o evidentia mai via asupr'a membrilor înscrisi și diplomizati, și se le placa a staru într'a-

colo că numărul acestor'a se creșca, nu se scada.

c) Căndu Domnii dein Inteligenț'a mai înaltă ar' starui într'acolo că se între avere în Cass'a Asociațiunei și pre calie straoordinarie, d. e. prein benefaceri dein partea unoru barbati indiestrati cu averi mai însemnate, vreau a dice : Daruri în sume mai mari, asemenea prein staruenti'a preotiloru în familii de acelea mai avute, carii au mostenitori mai departati, se aduca lucrulu acolo, că se testeze pentru fondulu Asociațiunei, bani, mosii și altele asemenea, că astfelu ajungandu fondulu la o stare mai însemnata și elocanduse, sume mai ponderose, se fia adunanti'a generale în stare de a preliminară sume mai mari de cheltuitu.

În fine 'și i'a voia subscrișulu Cassieru, a multiamî pentru onorea, care i s'a fostu facutu acum 2 ani de adunanti'a generale dein Brasiovu, pentru alegerea de Casieru și pentru increderea, care i s'a datu, și cugetandu că, că filiu alu națiunei și că membru alu Asociațiunei ar' fi facutu în destulu cu purtarea acestai oficiu onorificu în decursu de 2 ani, și ne ertandulu nici decum giurstarile de a mai purtă aceea sarcina, se roga de prea generos'a adunantia, că cu ocașiunea a-

legerei cei noue, care o va sevârsi acum, se nu-
mai fia alesu, cà la intemplantu candu ar' fi, nu
o ar' mai puté primí.

Sibiiu 27 Iuliu 1864.

I o a n e B r o t é
Cassieru.

P. S.

Dupa inchierea Raportului, adeca in 28, Iu-
liu 1864, au mai intratu in Cass'a Asociatiunei
fl. 156, v e d i documentulu Nr 132, 133 si 134.
care suma se rectifica prein acést'a.

Sibiiu 29 Iuliu 1864.

I o a n e B r o t e
Cassieru

F.

Disertatiune

Despre romanii dein Daci'a aureliana de pre tempulu imp. Aurelianu pana la subjugarea loru prein Turci in secolulu XV.

I.

Pre candu ne aflamu adunati in acestu locu clasicu si romanticu, spre a serba cu solenitate a IV. adunare generale a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, nu pote fi, cá anemele nostre se nu se petrundia de oresi-care profundu respectu si pietate catra reminiscentiele istorice a prea veneratilor nostri strabuni romani, care reminiscentie ni-se infacisieza cu ast'a ocasiune in tota grandeti'a loru.

Ne aducemu amente, cá aci ne aflamu aproape de vechi'a capitala a Daciei Trajane, de Ulpi'a Trajana, aceea capitala, carea inca si in ruinele sale — dupa atáti secolu — atesteza despre grandore, virtutile si cultur'a inalta a vechiloru nostri strabuni; unu locu acest'a, carele pre ori-care cu sentimente adeverau romane, lu imple de oresi-care pietate incantatoria catra umbrele stramosiloru

sei ; unu locu acest'a, carele ne revoca in memoria-ne, fericirea si glori'a, de care s'au bucuratu stramosii nostri ; ne revoca d'icu, in memoria-ne, gradulu celu sublimu al' culturei loru, cum si eroismulu celu esemplariu si devotamentulu celu raru catra patri'a si natiunea sa, prein cari devenira celi mai faimosi in tota lumea. Unu locu acest'a, dela care, deca vomu merge pre drumulu lui Trajanu , câteva stadia, vomu dá preste monumentele gloriose a capitalei Daciei Trajane numita : „U l p i ' a T r a j a n a ,“ care si in ruine inca suntu grandiose — si vomu vedé si acum —dupa atâti secolu — periferi'a seau are'a amphiteatrului romanu. Vomu vedé ruine de monumente redicate in memori'a si onorea Consuliloru, Pro-Consuliloru, Pretoriloru, Tribuniloru si a altoru barbati romani straluciti si benemeritati de imperiulu si natiunea sa, vomu vedé acelu pamentu sacru, scaldatu in sângele nobililoru eroi romani, in luptele pre morte ori vietia in contr'a barbariloru Daci, candu imperatoriulu Traianu 'si rupea vestimentele sale, facundu fasii spre a legá ranele eroiloru romani , carii sangerau pentru glori'a si onorea romana.

Dar' dupa cele premise. se am ertare Onorabila adunare ! cu ast'a ocasiune, aci in acestu locu sacru, plenu de atâtea reminiscentie plene de glori'a

si virtutile strabune, a indreptá atentiunea prea amatiloru miei conationali asupr'a unoru trasuri fidele dein istori'a si faptele gloriose a fratiloru nostri despartiti de noi prein dunare, voliu se dieu : a fratiloru nostri dein Daci'a aureliana. Cace acestia inca se mandrescu cu aceeasi origine stravechia romana ; eli inca au o istoria plena de fapte gloriose si eroice, ba inca prein bravar'a loru cea rara, le si sucese intr'unu tempa — in societate cu conlocuitorii sei bulgari — asi eluptá independenti'a nationale, intemeliandu unu imperiu romano-bulgaru, carele trase asuprasi atentiunea nu numai a poporaloru vecine, ci chiaru si a intregiei Europe, si carele erá destinatu a formá unu antimuru in contr'a puterii preponderante a Terciloru, cari incepusera a amenintiá Europ'a resaritená.

Deca percurgemu cu atentiune si combinatiune firula istoricu a fratiloru nostri dein Daci'a aureliana, vedemu si ne convingemu, cá si densii, in nou'a loru patria avura aceeasi sorte fatale, care au avut'o si coloniile Trajane, gloriosii nostri strabuni ; cace eli, inca se lamurira, cá aurulu in prob'a de focu, veniendu si trecundu preste densii, cá nescari fortune furibunde, inundarile poporaloru barbare migratorie si depredatorie ; si totusi, — gratia providentiei divine si virtutiei loru

belice — eli facia cu tote aceste calamitati si fatalitati venite asuprale in decursu de secolu, nu pierira; ci dein contra pre tempulu braviloru frati: Petru si Asanu, pre la anulu Domnului 1186. eli se redicara si inaltara de nou in tota glori'a si pomp'a, cá fenicele dein cenusi'a sa.

Pre candu imperiulu romanu, — dupace si petrecuse viet'i'a sa, carea fù mai bene de 1000. ani — pasiá cu pasi iuti catra decadenti'a sa; pre candu acelu imperiu stralucitu si potente, admirabilu in tote tempurele, erá espusu atacuriloru si invasiuniloru depredatorie a diverselor popora barbare de tote partile, dela resaritu, apus si amiedi: pre atunci si fratii nostri dein Daci'a aureliana, cátu-va tempu dupa moriea lui Aurelianu, avura de a suferi dein partea Gotiloru, Huniloru si altoru barbari; dupa aceea veniva preste densii Avarii, si in contr'a tuturoru acestoru popora, se luptara cu eroismu sub stindartele imperiului bisantinu, — de carele se tieneau; — pana candu pre la anulu 680. d. Chr. veniendu preste densii alti barbari, cu numele bulgari, — dupa ce se convinsera, cá dela imperiulu bisantinu, altfeliu putredu si ruinatu in cele dein laintru si debibilitatu in cele dein afara, nu mai potu asceptá si speránece o protectiune, se vediura nevoliti asi insociarmele sale cu bulgarii, carii si altfeliu acum prein indelung'a convietuire se

familiarisasera — și împreună cu acești a se lupta pentru independentia în contr'a bisantinilor. De în care cauză, se încurcarea în bătăi îndelungate și grele cu bisantinii, cu care ocaziune istori'a ne pastredia numele unor eroi distinsi de în senul romanilor de în drept'a dunărei, pre cum vom vedé în cursul acestei disertatiuni istorice.

Dar' cu tote aceste, nu se pote negá, că caracterul acestor bătăi cu bisantinii, de în punctu de vedere natiunale, pana la unu tempu, fú mai alesu bulgaru, precumpanindu bulgarii în viet'i a politica; er' de la unu tempu încoace, și cu deosebire de la frati Comitopuli, de la Delianu, și apoi de la frati Petru și Asanu, belulu bulgaro-romanu de independentia, luá unu caracteru preponderante romanu; cace nu numai capii și conductorii armatei bulgaro-romane, ci chiaru și domnitorii: regii, erau de în sange romanu.

Credú dară, că dupa cele premise în generalu de în istori'a fratilor nostri de în colo de dunnere, nu va fi fora scopu, ma chiaru de interesu și de în punctu de vedere scientificu și natiunale, de ca asta ocaziune, voliu aruncá mai în detaiu, o privire în paginile istorice a acestor frati ai nostri, și pre bas'a istoriei, a acestei martore necontestabile a adeverului, lumin'a temporeloru și a veritatiei, spre constatarea trecutului lor, carele înca e plenu de gloria voliu însirá aci, în ordinea

ronologica, unele fapte memorabile, dein istori'a si viet'i'a belica a acestui poporu consangenu cu noi, cá se se vedia, ce au fostu odiniora romanii dein drept'a dunarei, se se vedia, cá eli, inca, cá si alte popora, eare au vietuítu odiniora pre teatrulu acestei lume, posedu o istoria nationale in-tretiesuta cu cununi de laurea invingerei si a gloriei strabune.

II.

Aurelianu pre la a. 276. d. Chr. stramutandu legiunile romane si precum se scrie, o parte de locuitori dein Daci'a Trajana, le asiedia de a drept'a dunarei in Messi'a de midilocu, carea o numi apoi "D a c i ' a n o u a" si Daci'a aureliana, cá se nu se dee uitarei numele de Daci'a. Acest'a Dacia se impartí: in Daci'a ripense (Dacia ripensis), carea se inten-dea pre langa malulu dreptu al' dunarei cu capital'a Ratiari'a; si in Daci'a mediteranea, earea se inten-dea pana catrà muntii Traciei si a Macedoniei cu capital'a Sardic'a; mai tardiu pre tempulu impe-ratoriloru bulgaro-romani, Ternov'a erá capital'a imperiului.

Candu dicemu cá imp. romanu Aurelianu au stramutatu legiunile si o parte dein locuitorii Daciei

Traiane celei infestate de barbari, in Daci'a sa: acést'a nece decatu nu e de a se intielege asia, cá si candu Aurelianu ar' fi colonisatu mai antaiu acést'a tiera, cace istori'a ne spune, cumca acést'a tiera, numita acum Daci'a aureliana, sub numele seu de Messi'a, inca si pre temporele dein urma a republicei romane, cum si pre tempulu imp. Octavianu se aflá sub domnirea romana, prein urmare, ori cene cunoscundu sistem'a de colonisatiune romana, cum si interesulu politicu si de statu, ce se vená prein atare colonisatiune, nu va pote negá, cumca in Messi'a n'ar' fi esistatu degi'a colonie romane inca dein temporele mai vechi, nu mai cátu pre temporele lui Aurelianu, Messi'a cum si alte tieri, se aflá desiertata de locuitori prein deseale resbele si incursiuni a barbariloru.

Dara se percurgemu acum pre scurtu firulu istoricu a fratiloru nostri dein Daci'a aureliana. Se vedemu istori'a loru, se vedemu pàsurile, suferintiele si virtutile militare a loru. Cace e opu se ne cunoscemu mai de aproape, se scimu cine amu fostu, cene suntemu, er' ce vomu fi, aceea nu ne e datu noue moritoriloru a scí; aceea jace in senulu celu ne petrundibilu a viitoriului; cu tote aceste trecutulu si presentele prepara si dà lectiuni pentru viitoriu.

Romanii dein Daci'a aureliana cá si strabunii nostri dein Daci'a Trajana, avura o sorte in multe respecturi siesi asemenea, caci eli inca avura a trece in decursulu timpuriloru prein tote acele fatalitati si pericole amenintatorie de esistenti'a natiunale si politica, prein care trecura strabunii nostrii dein Daci'a Trajana; preste capetele loru inca trecura numeroase furtune casionate prein vandalismulu barbariloru dein evulu de midilocu, anume: a Gotiloru, Huniloru, Avariloru si a altoru barbari, [si in urma a Bulgariloru, cu cari fura nevoliti a conlocuí, buna ora cá si noi ca fratii magiari. Pre la anulu 511. pre tempulu imperatului bisantinu Anastasiu pre lenga numeroasele calamitati cauzate prein inundarile barbare, se mai incurcara si in certe religioase; eli se vediura nevoliti a-si redicá armele sale, chiaru asupr'a domnitoriului seu Anastasiu, dein cauza, cá acestu domnitoriu scose dein scaunulu seu pre patriar-chulu Macedoniu si pre alti episcopi ortodosi; in acést'a rescola, romanii condusi de Vitalianu reusira invingatori, si cu modulu acést'a Archiereii ortodosi celi depusi se restabilira de nou in scaunele si demnitatile loru. Cu tote aceste, rescol'a romaniloru prein acést'a nu luà capetu: dein cauza cá Anastasiu, nu incetá a lucrá intr'acolo, cá dorentiele romaniloru se nu se pota efectuí; abia dupa mortea acestuia subtu ur-

matoriulu seu Iustinu I. pre la anulu 518. se puse capetu rescolei romaniloru pentru religiunea sa. Dupa Iustinu I. urmà pre Tronulu bisantinu — a earui parte intregitoria fù si Daci'a aureliana — inca de pre tempulu impartirei imperiului romanu in apusenu si resaritenu — Iustinianu I, despre cãrele avemu de a insemná, cà acestu imperatoriu, unulu deintre celi mai bravi imperati bisantini — fù nascutu chiaru dein Daci'a aureliana, unde si edificà o cetate numita dupa numele seu, „Prim'a Iustinian'a“ pre carea o inaltia la demnitatea de Archi-Episcopia, subordinandui pre toti Metropolitii si Episcopii dein ambele Dacii, cum si dein Panoni'a secunda, dein Macedoni'a prima si dein Dardania. Dara pre la an. 557. pre candu inundarile Gotiloru trecura cá nescari furtune sgomotose preste capetele romaniloru dein Daci'a aureliana, éca vinu asuprale Avarii, alti barbari si mai crudeli si mai infioratori. Romanii insocindusi armele sale cu ale bisantiniloru, ce e dreptu dederu peptu tare facia cu acesti barbari, pre cari sub conducerea bravului beliduce Belisariu, i si invinsera ; cu tote aceste eli nu se stemperara, ci si continuara incursiunile depredatorie ; pre tempulu imp. bisantinu Mauritiu in an. 601. d. Chr. ducii romani : Priscu si Comentiolu la Viminatiu, reportara o victoria straluceita asu-

pr'a Avariloru ; 4,000. remasera pre campulu luptei ; cu tote aceste, numai imperatului bisantinu Eracliu in an. 626. d. Chr. i succese a pune cu totul stabila incursiuniloru avare ; acest'a repur-tandu asuprale o victoria nemicitoria i fece, cá du-pa aceea, se incete cu totul a mai predá si bate tierile dein drept'a dunarei, ocupanduse si eli in-siisi eu alti barbari.

De pre aceste tempuri inse, si anume, pre candu romanii lui Aurelianu se luptau cá osteni bravi in armat'a bisantina subtu impr. Mauritiu, nu potiú io retacé aci o impregiurare momentosa atensa si de unii barbati ai nostri natiionali in o-purele sale literarie. *) unu documentu pretiosu acest'a, care [ne arata vechimea limbei si litera-turei romane, si carele ne dà marturia, cá fratii no-stri dein colo de dunare, inca si pre aceste tem-pure forte fatale, si mai vorbeau dulcea sa limba romana, si cene sci, de nu cumva o vor-beau cu multu mai curata si mai frumoasa decâtu astadi in epoc'a cea memorabile si caracterisatoria de lupte pentru natiunalitate si limba.

*) Vedi: Istori'a Romaniloru de A. Tr. Laureanu pag. 144.

Annales Gymnasii gr. cath. maioris Blasiensis de T. Cipariu pag. 4 5.

Eca cum enareza unii scriitori bisantini : Teophanu, Anastasiu si Teofilactu si apoi unii literatori de ai nostri, acést'a impregiurare momentosa. Pre candu adeca : oatea bisantina, in care sierbeau si romanii dein Daci'a aureliana, cá supusi imperiului — mergea in contr'a barbariloru Avari ; pre atunci éca, cá la unu militariu romanu, carele ducea de frenu unu mulu (catáru), i-cade sarcin'a de pre mulu, fora cá elu se pota qb-servá ; atunci unu altu militariu, carele vediù aceea templeare lu fece atentu, cá i-a cadiutu sarcin'a seau povar'a de pre mulu, strigandui in limb'a sa materna aceste cuvente : „retorna retorna frate“ militariulu romanu, carele ducea de frenu mululu, nu audi aceste cuvente ; dar' le audira celialalti militari, cari coprensi de frica panica, cá i impre-sura enemicii, incepurá a strigá : „retorna retorna !“ ; prein ast'a strigare causanduse o confusiune mare, atátu romanii, cátu si enemicii o tulira la fuga ; acést'a impregiurare mi-luai volia a o intretiesé aci, si dein acelu motivu, cá se scia romanii dein colo de dunare, cá eli inca si in secolulu VI-le d. Chr. adeca inainte de noi cu XIII. secolu si-pastrau limb'a romana.

E de insemnatu, cá resbelulu cu Avarii, de carele am mentiunatu — se stralocase chiaru si in Daci'a centrale si in Temesian'a.

III.

Pre la anulu 680 d. Chr. preste fratii nostri dein Daci'a aureliana vienu Bulgarii subtu conducerea lui Ansparuchu, si le ocupa tier'a. Romanii, cari facia cu tote calamitatile, prein care avura de a trece, de candu se despartira de mam'a loru Rom'a: si-mai pastrara inca tesaurulu celu mai scumpu a vietiei nationale, voliu se dîcu; limb'a nationale, pentru care se luptara mai multu cá pentra vietia: avura de a conlocuí si cu acesti noui barbari, cu cari relatiunile comune a vietiei sociale si politice, pana intru atat'a i legara, cátu inchiendu pactu de fratietate la olalta cu bulgarii, buna ora cá romanii dein Daci'a Trajana cu magiarii lui Tuhutum, si-fundara unu imperiu bulgaro-romanu, si inca potente si cu vedea, precum voliu aratá mai in diosu. Acest'a e inceputulu rumperei relatiuniloru de dependentia dela imperiulu bisantinu, candu pana aci fratii nostri dein Daci'a aureliana, insocindusi armele cu ale imperiului bisantinu, cá subditi leali a aceleuia, luara parte la tote luptele in contr'a Gotiloru, Avariloru si a altoru popora barbare..

Dara se prevedé inca de pre atunci, cá imperiulu bisantinu, nu va poté avé vietia indelun-

gata; de ora ce erá nu numai espusu incursiuniloru devastatorie a diverseloru popora barbare, ci inca erá asia dicundu desbinatu si ruinatu in cele dein laintru, prein urmare, cá incepuse a pasí catra decadentia, carea o casiunasera diversele intrigi interne politice si religioase, cum si demoralisarea. Dein asta cauza, poporale supuse se folosira de ocasiunea benevenita spre a si eluptá independenti'a; dupa acestu esemplu se luara si romanii dein Daci'a aureliana in societate cu conlocitorii sei, cu bulgarii; dein asta cauza eli, se incurcara in lupte grele si indelungate cu bisantinii, prein care nu numai nu si eluptara independenti'a sa, ci inca totudeodata fura in stare a reasiediá eli insii in Tronu pre unu imperatoriu bisantinu, anume: pre Iustinianu II, pre carele lu depusera rivalii sei si lu tramesera in esiliu in Chersonesu; acést'a se templà pre la an. 705. d. Chr.; ba inca bisantinii debuira a plati tributulu bulgariiloru sub domnulu acestor'a Terbeliu, pre tempulu lui Iustinianu II-le.

Subtu imperatulu bisantinu Filipicu pre la an. 712., bulgarii strabatura pana la Constantinopolea. Totu acesti'a pre tempurele lui Leone III-le Isauriculu avura bataia si cu Arabii, cari dupa impresurarea desierta a Constantinopolei, incursera in tienuturile dunarei, dar' acesti'a fiendu batuti de

bulgari, pierdura 22,000. osteni si asia desperanduse, desiertara Europ'a.

Disputele si certele religioase cutreeratorie de totu Cristiniasmulu orientale, produse, dein cauza, cã Leone Isauriculu oprise venerarea iconeloru, avura influentia si asupr'a romaniloru, cari se declarara in favorea venerarei iconeloru, prein urma-re in contr'a lui Leone Isauriculu, in an. 718. d. Chr.

Subtu imp. bisantinulu Constantinu V. Copro-nimu, bulgarii si romanii, subtu domnulu loru Cormesiu, ne capetandu tributulu nou, ce lu pre-tensera dela imperiulu bisantinulu, se dusera cu ar-me asupr'a Constantinopolei, si dupace predara si ucisera, adusera cu sene in servitute o multi-me de omeni in an. 755.

Pre la anulu 763. bulgarii sculanduse asupr'a domnului loru Cormesiu, inaltiara la Tronu pre unu romanu cu numele Sabinu; dar' curendu re-scolanduse si asupr'a acestui'a lu depusera si pu-sera erasi pre unu altu romanu cu numele Pagãnu, documentu acest'a invederatu, cumca romanii si pre aceste tempore la atãt'a influentia, potere si vedea se redicasera, incãtu bulgarii conlocuitorii loru, se vediura constrensi a alege domnu dein sange romanu.

Pre tempulu, candu imperatores'a Iren'a spre impacarea certeloru religioase, produse de contrarii

venerarei iconeloru, pre la an. 780. conchiamase al' doilea Sinodu la Nicea, intre cele ecumenice VII, romanii dein Daci'a aureliana inca fura reprezentati la acestu Sinodu, prein Ursu Eppulu Arbitului seau a romaniloru dein tierile dunarene.

Subtu regele Bulgariloru Crumu 807-820 bulgarii infestara neincetatu imperiulu bisantin. Subtu Critagonu urmatoriulu lui Crumu, bulgarii prein relatiunile loru cu romanii incepura a primí religiunea crestina; cu tote cà Critagonu se opuse tare propagarei religiunei crestine intre bulgari; dein care cauza, pre Emanuele Episcopulu Adrianoplei, lu puse la torturi grele si dupa aceea lu ucise. Totusi sementia credintei crestine seminata de romani intre bulgari, incepù pre tota diu'a a prende radecini mai adunci si mai estense, asia, càtu Bogoru sucesorulu lui Critagonu, vedindu, cà credenti'a crestina e tare latita si inradecinata intre conationalii sei bulgari, se determinà insusi a primí aceea credintia; deci dara Bogoru fù celu de antaiu domnu crestinu alu bulgariloru, carele in an. 847. botezanduse, luà in botezu numele de Michaele. Totu deodata acestu domnitoriu dede volia fratiloru: Cyrillu si Metodi, cá se propage credinti'a crestina intre ai sei, cari o si propagara cu mare sucesu. Acesti frati fura si aflatorii asia numitului alfabetu cirilicu, carele

se introduse deinpreuna cu limb'a slovana si în bisericele noastre, cu o dauna aduncu semtita în respectulu culturai limbei si literaturai nationale.

Dupa Michaele, carele se fece calugaru — urmà de domnu bulgariloru si romaniloru, fiu-so celu mai teneru Simeonu, unu domnitoriu erou, carele repurtà invingeri stralucite asupr'a bisanti-niloru. În an. 927. murindu Simeonu, urmà fiu-so Petru cá domnitoriu bulgariloru si romaniloru. Dupa mortea acestui'a în 963. apucara domni'a preste (Daci'a) tierile lui Aurelianu filii unui Co-mite romanu, cu forte mare auctoritate, anume : Davidu, Moise, Aaronu si Samuele, — dar' dein acesti patru frati, numai Samuele a ramasu în domnia, dein cauza, cà celialalti pierira prein di-verse fatalitati. Samuele inca, în locu de a se ingrigi de consolidarea si organisarea tierii sale, celei sbuciumate prein atâte batai : cadiù si elu în gresielele predecesoriloru sei : elu inca se in-curcà în batai cu bisantinii, si prein aceea si ace-lerà pierirea sa, cum si desfientiarea r e g a t u l u i b u l g a r o - r o m a n u, carea si urmà în a. 1019 d. Chr. prein imp. bisantinu Basiliu II. numitu si bulgaro-ctonu (adeca: sterpitoriulu bulgariloru) pre candu mu-rise Ioane Aaron, unulu deintre sucesorii lui Samuele. Prein desfientiarea regatului bulgaro-romanu, confinie-le imperiului bisantinu, se estensera de nou pana la

dunare si marea adriatica, cum fura inainte de venirea bulgarilor. Eca post'a nesatiosa de domnia si cucerire, puse capetu independentiei statului bulgaro-romanu, carele subsistase câteva centene (secoli) si inca cu mare gloria militaria, dicu inadinsu: cu mare gloria, cace chiaru si imperiulu bisantinu inca i fuse tributariu.

IV.

Cu tote aceste, locuitorii Daciei aureliane, nu-si potura uitá asia usioru de independenti'a avuta, de alta parte simtindu prea tare jugulu imperiului bisantinu inca pre la anulu 1039, se incercara de nou a-si eluptá avut'a independenti'a sub ducele loru Petru Delianulu, carele se dicea a fi fiulu lui Romanu si nepotulu lui Samuele, unulu dein fratii Comitopuli, romani. — Se vedemu dar' ce resultatu va fi avutu ast'a incercare. Delianu se duce asupr'a imperatului bisantinu Constantinu VIII; acest'a ne simtinduse in stare a poté dá pieptu la campu deschisu cu romanii lui Delianu, se retrase cu grab'a mare in cetatea Constantinopolei; unu beliduce bisantinu cu numele Ivati'a, inca trecuse in partea lui Delianu; — dar' cu tote aceste, — resultatulu acestei incercari de

eliberare , fù tristu : cace Delianu insocinduse cu Alusianu al' doilea filiu a lui Samuele , cá cu acest'a lucrandu in cointielegere , se si ajunga mai usioru tient'a dorita : perfidulu de Alusianu , carele erá instrumentulu servilu al' bisantiniloru — i causà nemicirea ; cà i scose ochii, si cu modulu acest'a , tierile dela dunare , prein urmare , romanii lui Aurelianu dupa pucinu tempu — devenira de nou subtu jugulu bisantiniloru , carele fù acum si mai aspru , mai greu si mai tiranu , in an. 1051. d. Chr.

V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dupa ast'a incercare de eliberare , romanii dein drept'a dunarei, cautara mai bene de unu secolu a mai purtá jugulu strainu , inse fora de a renuncia la speranti'a de a-si eluptá independenti'a , si éca ! pre la an. 1186. 'd. Chr, romanii in societate cu bulgarii sub conducerea fratiloru: P e t r u si A s a n u , si-redicara de nou armele in contr'a imperiului bisantinu in dilele imperatului bisantinu Isaaciu Angelu. Ocasione la ást'a rescolare dede asuprirea cu dári grele dein partea bisantiniloru , si anume: o dare noua , ce o impuse imperatulu Isaaciu Angelu pre cetati si tieri pentru acoperirea speseloru de nunta , candu erá se se

casatoresca cu o filia a lui Bel'a III. regele Ungariei. Deci romanii dein Messia si muntele Emu, in societate cu bulgarii, ne mai potendu suportá acestu tribut nou, se incercara de nou a se eliberá de subtu bisantini. In fruntea acestei rescole stetera mai susu amentitii frati anume : Petru si Asanu, cari se trageau dein fameli'a regelui bulgaro-romanu Samuele, si cari cerura a fi primiti in siervitiulu imperatescu, si dreptu recompensa a li se dá unu tienutu dein muntele Emului. Acést'a cerere inse ne luanduse in consideratiune, ba fiendu chiaru si batujocoriti dein partea bisantiniloru, — incepura a revoltá totu tienutul deintre muntele Emu in contr'a bisantiniloru.

Dein ast'a cauza, imp. Isaaciu Angelu mergundu in contr'a rescolatiloru romani si bulgari in a. 1086 fù invinsu asia de tare, câtu elu abia scapà cu fug'a, lasandu tote sculele si sarcinele de bataia, in manule invingatoriloru; cu tote aceste Isaaciu, nu incetà a intreprinde dese espeditiuni pentru supunerea revoltantiloru; tote inse fura fora sucesu si cu pierderi insemnate: cace romanii entusiasmata de spiritulu libertatei, si devotati pentru independenti'a nationale, se opusera eu tota resemnatiunea si energi'a, castigand in diverse atacuri, laurea de invingeri stralucite. Fratii romani dein stang'a dunarei si a-

nume celi dein Daci'a inferiore , inca dederă aju-
toriu romanilor dein drept'a danarei , la incer-
carile si luptele lor de libertate.

Dară debue se constatamă, că progresulu glorio-
sulu a jarmeloru romano-bulgare , fū si astadata
impiedecatu încâtuva prein unu tradatoriu chiaru
deintre rudeniele conducatoriloru romani. Acestu
tradatoriu fū Jvanc'a , unu veru a fratiloru Petru
si Asanu, carele facunduse instrumentulu servilu a
imperatulu bisantinu Alesiu, sucesorulu lui Isaaciu
Angelu, — se incumetă a comite o crima infiora-
toria , o crima de ucidere, elu adeca: ucise pre
bravulu conductoriu romanu , pre Asanu, si pasi in
pertrăctatiuni cu imperatulu bisantinu, spre a sub-
jugă de nou pre romanii degia liberati. Prein a-
cést'a se pareă, că sortea romaniloru, incepe a
luă o directiune funesta ; inse bravulu frate Petru,
unindu sub stindardulu seu pre conationalii sei cre-
dintiosi, devotati si resoluti pentru eliberarea pa-
triei, incepă că unu altu ercule , cu poteri reinoite ,
a continuă lupt'a de libertate. Cu modulu
acést'a deveni domnu preste tota tier'a. Dar' si a-
cestu erou romanu, nu avu fericirea a se bucură
multu tempu de fructele eroismulu seu ; cace lu
ucise si pre elu, unu altu tradatoriu de patria si
natiune , totu deintre rudeniele sale. Cu tote ace-
ste nenorociri, providenti'a, nu-si uită nece in ace-

ste momente forte critice de romanii celi insetati de patria si libertate. Ea, le tramese pre unu altu eliberatoriu, pre al' treilea frate a eroiloru conducatori, pre Jo anichiu, carele fiendu amanetu, (captivu belicu) in Constantinopolea, pre ascunsu fugise in patri'a sa, cá se ajute pre frateso Petru in gubernarea si administrarea noului statu romanu.

Pre tempulu acestui domnitoriu teneru, romanii dein Daci'a aureliana insociti cu bulgarii, se aflá in culmea gloriei si puterii sale. Jo anichiu si-luá titlulu de: „imperatu al' Romaniloru si a bulgariloru in an. 1197. d. Chr., si in societate cu Cumanii, cari trecura dunarea, reportá invingeri gloriose asupr'a bisantiniloru. Imperatulu bisantinu Alesiu III. pre la anulu 1200 se vediù constrensu a inchieiá pace cu imperatulu Romaniloru, — recunoscundu in dependenti'a noului statu romanu-bulgaru.

Faim'a despre atâte victorie gloriose reportate de romani si bulgari in contr'a bisantiniloru sterni atentiunea Europei. Devotamentulu pentru nationalitate si libertate, cum si eroismulu romaniloru, demnu de numele stramosiloru sei, strabatù pana la Rom'a, — si Pontificele romanu Inocentie, petrunsu de atâte fapte gloriose a romaniloru de pre malulu dreptu a dunarei, — si recunoscundu in tr'insii pre adeveratii nepoti si eredi a vechiloru ro-

mani, pre domnitoriulu loru Jo an ic h ie lu decorà si lu onorà cu coron'a de: „im per a tu al' ro ma ni lo ru si bul ga ri lo ru,“ si pre la an. 1203. si tramese pre legatulu seu Apostolicu pre Leone Cardinariulu, carele lu incoronà, si i dede unu steagu cu insemnele S. Apostolu Petru.

Joanichie, si si continuà in totu tempulu vietiei sale, carier'a belica cu onore; elu mai invinse pre cruciferi, cari mersera se ocupe Constantino-
polea, in urma se impacà cu densii.

Dar' acestu imperatu bravu, moriendu de tempuriu, — pierderea lui fù aduncu semtita dein partea conationaliloru sei, ea avù consecintie triste, forte triste pentru densii, si deosebi, pen tr u ten er' a in de pen den ti a ro ma na.

De aci incolo, istori'a romaniloru si bulgariiloru de pre malulu dreptu a dunarei si-pierde dein interesulu seu; deorace tenerulu statu romanu incepe a pasi cu pasi iuti catra decadentia. Caus'a la acest'a decadentia dadera, atâtu certele de domnia intre pretendentii dein sangele domnescu, câtu si incursiunile straine, mai alesu a Tatariloru in anulu 1241, candu intrasera si in patri'a nostra, Transilvani'a, cum si in Ungari'a, apoi invasiunile Turciloru. Numai subtu eroulu imperatu Michael'e, anulu deintre sucesorii lui Ioanichie, incepuse a

mai înflori statulu romano-bulgaru; inse pre pucinu tempu; acestu imperatu in cursu de 3. ani, se luptà cu mare eroismu si abnegatiune, pentru consolidarea si conserbarea independentiei patriei sale. Dar' mortea tempuria caüsata, prein ucidere, dein partea unui veru al' seu, cu numele: Calimanu II-le, carele voliá a se face insusi domnitoriu, — puse capetu progresului armeloru sale.

Turcii fura aceli enemici, cari dederu lovitura de morte natiunalitatiei romane in drept'a dunarei; eli fura chiamati in Europ'a de usurpatoriulu tronului bisantinu Ioane Cantacuzenu in contr'a lui Alexandru imperatulu romaniloru si a bulgariloru in 1342. Acést'a chiamare avù consecintie forte fatale, nu numai pentru imperiulu bisantinu', cum si pentru imperiulu romano-bulgaru dein Daci'a aureliana, ci si pentru tota Europ'a orientale. In a. 1361 Turcii pusera petioru tare in Adrianopolea; de aici se incepu luptele pre morte ori vietia, intre feliuritele popora crestine dela dunare, si intre Turci, care lupte, adusera cu sene, caderea sub jugulu barbaru a aceloru popora, prein urmare si a romaniloru dein Daci'a aureliana.

Diversele calamitati, conlocuirea si amestecarea cu diverse sementii de elementu eterogenu, relatiunile de supunere indelungata catra Greci, si apoi mai tardiu catra Turci: tote aceste i fecera

pre coloniile Aureliane, că se si uite de națiunea și limb'a lor, carea astadi mai numai în gur'a mamelor și a pruncilor se mai păstrează. *) Si precum la noi în patri'a noastră, în timpurile vitrice, se introdusesse limb'a slavona în cartile basericesci, așa și la frații noștri de prestedunare se introduse în decursul timpurilor limb'a grecescă în baserecă, ce se usuează și în dilele noastre **). Cu unu cuventu, înpregiurarile timpurilor nefavoritorie, pre romanii deîn Daci'a aureliana, i aruncara în letargia, și i feceru, se si uite de originea strălucită română, se si-uite de clenodiulu seu celu mai pretiosu, de limb'a sa, carea o vorbeau încă și pre tempulu, cându venisera asupra Avarii, se si-uite în fine, de naționalitatea sa, o condițiune esențiale de viață.

Se sperenza înse, că spiritulu național e, acestu torente electricu deîn dilele noastre,

*) Vedi: Foi'a pentru mente, anema și literatură deîn 1863 Nr. 1. pag. 6. 7. 8.

***) Vedi: Gramatec'a macedo-română publicată în București în limb'a macedo-roman'a, de I. C. Măsimu în 1862. pag. 9—15.

va desceptá dein letargia si pre consangeni nostri
 dein drept'a dunarei, cari aducandusi amente, de
 vechi'a loru origine, gloria si eroismu, voru scí
 asi pretiúi mai pre susu de tote lim b'a, si na-
 tiunalitatea sa: acesti doui factori de o impor-
 tantia vitale, fora de cari nece unu poporu nu
 pote avé viétia, prein urmare, nece istoria na-
 tiunale, nece viitoriunatiunale.

Hatiegu in 31. Iuliu n. 1864.

I o a n e V. R u s u m. p.

Secretariulu II. a Asociatiunei transilvane

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G.

Raportulu

Comitetului insarcinatu dein partea on. Adunari generale dein Hatiegu in 20. Iuliu (1 Augustu) 1864, cu preliminarea bugetului Asociatiunei pre anulu 186⁴/₅.

Dupa §-lu 26. dein Statute, Asociatiunea are a dispune cu ⁴/₅ dein tacsele si interesele fondului seu. Dupa aratarea protocolului, foi'a 43 si 44., fondulu acest'a constà in 29 Iuliu c. a. 1864. dein 21,083 f. 39. xr. v. a, cari cu 5⁰/₁₀ aducu interese in calculo rotundo 1050 f.

Dela 381 membrii actuali tacsele anuale à 5 f.
1905 f.

Summ'a 2955 f.,

dein cari, dupa sunetulu § mai susu citatu dein Statute, subtragendu-se ¹/₅ pentru fondulu de reserva, remanu la dispositiunea Asociatiunei pre anulu 186⁴/₅ 2360 f., care suma asemenandu-se cu cea corespundiatorea dein anulu trecutù de 2843 f., e mai mica cu 483 f.,

Considerandu-se inse, că dein premiale si remuneratiunile escrise pre anulu trecutu, unele, si anume cele de sub pt. 4 (premiarea a 2 meseriasi romani) cu 200 f. ; apoi de sub pt. 7,) lit. a. si b. (pentru o carte agronomica si pentru prasirea celoru mai multi fragari), in suma de 150 f., nu s'au datu ; mai departe, că summ'a de 113 f. dein preliminariulu anului trecutu a remasu prisositoria, cari sume facu la olalta

463 f.,

si adaugendu-se summ'a acést'a prisositoria dein bugetulu anului espiratu la summ'a de 2360 : summ'a totale, de care aru poté dispune Asociatiunea, dreptu bugetu pre a. 186⁴/₅, este de 2823 f.

Summ'a acést'a e cu 20 f. mai mica decâtu cea dein anulu 186³/₄. Crediendu inse Comitetulu, că summ'a de 100 f. pct. 7. lit. c. (steno-grafi) pre anulu acést'a nu va fi de lipsa , Comisiunea propune urmatoriele rubrici dein bugetulu anului trecutu ,

1. Remuneratiunea Secret. II. cu	200 f.
2. Spesele Cancelariei	140 f.
3. Stipendiale pentru studenti .	1600 f.
4. Stipendia pentru tineri romani, cari s'au
qualificatu in vreo maiestria si voiescu a se face
maisteri	200 f.
5. spre a se cumperá carti pentru bibliotec'a
Asociatiunei	100 f.

6. pentru inavutirea museelor si bibliotecelor
gimn. dein Blasiu si Brasiovu a 60 f. 120 f.

7. a) pentru cea mai buna carte agronomica
. 100 f.

a) pentru 2 prasitori de fragari a 25 f. . 50 f.

8. Spese extraordinarie ale Comitetului 120 f.

Summ'a 2630 f.

Care summa subtragandu-se dein summ'a pre-
liminata de 2823 f.

cu 2630 f.,

remane summ'a nedispusa de 193 f.

care summa Comitetulu ad hoc, roga pre on. Adu-
nare generale a o lasa in dispositiunea Comitetului
permanentu pentru casuri neprevedute. *)

Hatiegu in 2 Augustu (21 Iuliu) 1864.

D. V a s i c i u m. p.
presiedinte.

Z. B o i u m. p.

Referinte ad hoc.

*) Amesuratu Conclusului adusu in Siedinti'a II-a a-
dunarei gen.tienuite la Hatiegu in 2 Augustu n. a. c.
p. 15 si 17 s'a mai preliminatu 100 fl. v. a. pen-
tru doue stipendia stenografice, vedi: pag. 11; 100
fl. pentru unu scriitoriu stabilu in Cancelari'a Asoc.
sistanduse unu stipendiu de 100 fl. pag. 13—14

H.

Stralucita Adunare!

Cu ajutoriulu atotu-potentelui terminandu lucrările Adunarei presente, mi liau libertatea in urma ami redică cuventulu si a marturisi cea mai via recunoscentia si multiamita mai antaiu insesi Onor. Adunari, carea cu atat'a buna volientia a spriginitu conducerea lucrariloru dupa programa, precum si prea Onoratului publicu dein Opidulu si tienutulu Hatiegului, carele cu una rara cordialitate, si una dulce ospetalitate ne a imbracisiatu in sinulu seu. Recunoscenti'a nostra si recordatiunea acestoru frumose dile, ce am petrecutu pre acestu pamentu clasicu alu natiunei nostre, voru remané nesterse in anemele nostre. Fia, cá geniulu natiunei, carele ne conduce astadi, intendiendusi benefacutoriele sale aripe, se reverse preste acestu pamentu tote donurele cele mai scumpe si mai rare ale naturei, intielegentia, maranemetate, averi si fericire, si cá virtutile romane de nou se reinvie pre urmele mariloru sei strabuni, in floriindu in spiritu si bun'a stare materiale. Er' pre noi, cari erasi ne intorcemu fia-care la casele sale, desi despartirea decatra frati si amici ne este a-

tâtu de dorerosă, rogăm-Ve, că se bene voliti a ne tiené in câtu de pucina aducere amente.

Espirandu cu adunarea de acum terminulu activitatei oficialiloru si Comitetului Asociatiunei, si in sensulu §-loru 11, 23, si 29 a statuteloru, avendu a se face noua alegere, — am onore in numele tuturoru oficialiloru si membriloru Comitetului totu de una a ne depune in man'a onoratei adunari mandatulu, cu carele ne a fostu onoratu antani'a adunare generale dela Sabinu, rogandu-o, că luandu in consideratiunea greutatea misiunei si insarcinarei nostre, pre cumu si neajunsula poteriloru nostre onorat'a adunare se bene voliesca a ne escusá intru cele ce pote că nu amu potutu destulu asteptarei publice, si orămu dein anema, că succesorii nostri se pota lucrá cu mai multu succesu, decâtu noi spre scopulu Asociatiunei, care e dorirea anemeloru nostre.

Standu dar' la ordinea dilei alegerea oficialiloru Comitetului pre alti 3 ani, cutezu a provocá pre On. adunare se pasiesca numai de câtu la alegerea Presiedentelui si V. presiedentului, spre care scopu suspendezu s'edinti'a pre 1 pa-trariu de ora pentru preconsultare.

T. Cipariu.